

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

Redactie-adres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent

6de Jaargang, nr. 6

15 november 1977

Voorzitter : G. Hebbelynck

Ondervoorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke

Ruiddienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maïsstraat 235, Gent.

Secretariaat : Maïsstraat 235, Gent. - Tel. 26 23 28

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
kring Gent, Koggestraat 14, Gent

Lidgeld : 200 fr. per jaar.

INHOUD

Gent in 1857	243
Schrijvers en Lezers omtrent de Botermarkt	263
Princen van Oraengien binnen Ghendt in 1577	273
Het gebeurde te Gent 500 jaar geleden	278
Kanunnik Petrus Jozef Triest	286
Onze jaarlijkse puzzel	291
't Senuiverwet !	293
Bibliografie	294
Te Gent	295
Aanvullende ledenlijst	297
Steunfonds	298
Inhoud jaargang 1977	298
Illustraties	300

Bibliotheek en Documentatiecentrum : Het Damberd, Koornmarkt,
Gent. Toegankelijk voor de leden elke eerste zondag van de maand
(niet in juli en augustus).

Verantwoordelijk uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

WAARDE LEDEN,

Met dit nummer eindigt de zesde jaargang van ons tijdschrift. Jaargang 1977 telde ongeveer driehonderd bladzijden. Uit gesprekken met een groot aantal leden weten we, dat ons blad een warme belangstelling geniet; ook de illustraties worden sterk gewaardeerd. Onze leden zijn dan ook onze beste propagandisten. Hiervoor onze hartelijke dank. Bij enkele medewerkers willen we ons verontschuldigen voor het niet tijdig plaatsen van hun bijdrage. Het novembern timer telt 60 bladzijden en zou uitgroeid zijn tot een jaarboek.

In de verschenen jaargangen werd reeds veel over Gent verteld : over de gebouwen, straten en pleinen, over de mensen met hun vermaken, hun vreugde en hun leed in die wel harde tijden, over de strijd tussen de ideeën, die de geesten beroerden. Natuurlijk blijft nog een massa stof te behandelen. We kunnen echter onze lezers verzekeren : alle onderwerpen komen aan de beurt. In de zevende jaargang komt de geschiedenis van de periode 1858 tot en met 1863 met stakingen, een cholera-epidemie, het begin van de crisis in de katoennijverheid als gevolg van de Secessieoorlog en de inhuldiging van het standbeeld van Jacob van Artevelde in 1863. Daarnaast beloofden onze medewerkers bijdragen in verband met de geschiedenis van de weesmeisjes, de geschiedenis van de Sint-Michielsgilde, bijdragen over het Bijloke-hospitaal en over Gentse rivieren en vaarten alsook enkele biografieën.

Niettegenstaande de nog altijd stijgende prijzen blijft het lidgeld ook voor 1978 overanderd. Dit is mogelijk door het ledenaantal en door het zuinig beheer. We zijn er vast van overtuigd, dat de leden dit zullen waarderen. Tweehonderd frank is nauwelijks de prijs van vijf pakjes sigaretten of zes koffies.

Met dit nummer ontvangt U een formulier, dat kan gebruikt worden voor een overschrijving of storting. We durven er bij de leden op aandringen nog deze maand de bijdrage van TWEEHONDERD FRANK te storten. Alzo helpt U de H. en H. Kring Gent en is het ons mogelijk nauwkeuriger de oplage te bepalen.

1. Betaal uw bijdrage nog in november. Uitgesteld is vlug vergeten.
2. Vul duidelijk *Naam en Adres* in en dit op de beide delen van het formulier. Vermeld ook uw lidnummer (zie omslag).
3. De lidkaarten worden verzonden met het januarinummer.
4. Indien voor een derde betaald wordt, vermeld dit duidelijk in de mededeling onderaan.
5. Het formulier kan gebruikt worden in het postkantoor, voor het postcheckambt, in banken en financiële instellingen.

OP WOENSDAG 23 NOVEMBER OM 20 UUR VOORDRACHT MET KLEURENDIA-PROJECTIE DOOR DE HEER B. DOBBELAERE OVER "BELUIKEN EN KOERTJES OP DE MUIDE". LOKAAL : KREDIETBANK, KOUTER TE GENT.

OP ZATERDAG 10 DECEMBER OM 15 UUR GELEID BEZOEK AAN HET MUSEUM MEERHEM IN HET KARTUIZERKLOOSTER, INSTITUUT SINT-JAN DE DEO. BIJEENKOMST OP HET FRATERSPLEIN. ENKEL VOOR DE LEDEN.

NIEUW - JAER - WENSCH.
Opgedragen aan de Heeren Ontfangers,
Surveillante en Leden
der Maetschappy van

TIMMERLIEDEN EN SCHRYNWERKERS

onder de bescherming

VAN DEN H. JOSEPH.

GENT 1855.

Door hunne Dienaers
J. FREMBGEN en A. SIMOENS.

A. Calais, druck te Gent

GENT IN 1857

Op 31 december 1856 werd de tienjaarlijkse volkstelling gehouden. Gent telt 106 641 inwoners met 23 210 gezinnen. Sedert 1846 is de bevolking dus slechts met 3663 inwoners vermeerderd. Dit is zeker toe te schrijven aan de hongerjaren en de cholera-epidemie. De bevolking van ons land steeg in tien jaar met 192 910 inwoners, maar in Oost-Vlaanderen daalde de bevolking met 16 426 eenheden en in West-Vlaanderen met 18092 eenheden. Gent telt 15394 huizen, waarvan 998 onbewoond. Van de huizen staan er 4734 (30,7 o/o) in 598 beluiken, waar 5622 gezinnen (24,2 o/o) in wonen met in totaal 20 796 personen (19,5 o/o).

2 Januari : Op nieuwjaarsavond hebben de muziekkorpsen van de burgerwacht een serenade gegeven aan de heer Lacoste, de nieuwe generaal. De generaals van het leger hebben ook een serenade ontvangen van de muziekkorpsen van de regimenten te Gent gekazerneerd.

4 Januari : In Spiegelhove heeft er een indrukwekkende vergadering plaats. Meer dan 4000 katoenbewerkeren komen protesteren tegen het ongelukkig wetsontwerp van de regering, waarbij katoenen weefsels uit andere landen tolvrij mogen ingevoerd worden, terwijl Frankrijk en Duitsland zware tolrechten heffen op Belgische producten. Door de Koormaatschappij werden 2360 broden uitgedeeld.

9 Januari : De bewoners van de Kalanderberg klagen er over, dat de openbare pomp rechtover de Voldersstraat geen water geeft. Vele huizen beschikken niet over drinkbaar water.

In de gemeenteraad hebben de raadsleden A. Dubois en De Baets gevraagd de politiereglementen in het Vlaams op te stellen.

In de herberg De Beurs werd een maatschappij gesticht met als doel de zoutnijverheid op te beuren. Er werd vastgesteld, dat enkele jaren geleden 20 tot 24 zoutzieders bedrijvig waren, die aan een honderdtal werklieden werk verschafte en waarbij ook de stad een aanzienlijk inkomen had door de octrooirechten. De hoeveelheid geraffineerd zout kon vroeger geraamd worden op vier miljoen kg. en is nu verminderd tot 300 000 kg. per jaar.

12 Januari : De gemeenteraad beslist dat de reglementen in het Vlaams en in het Frans zullen opgesteld worden.

4 Februari : De Blauwe Meisjes, gevestigd in de Onderstraat, hebben de opdracht ontvangen een kanten bruidskleed te maken voor prinses Alice (25.4.1843) dochter van koningin Victoria van Engeland. De prinses zal op 2.7.1862 huwen met prins Frederik van Hessen-Darmstadt.

16 Februari : Door de politierechtbank werd een toeschouwer in de opera veroordeeld tot een boete van vijf frank omdat hij geroepen had, dat hij geen vrede nam met de verandering van het programma.

23 Februari : De cavalcade ingericht door de Zonder Naam heeft een massa kijklustigen gelokt. In de stoet waren een aantal prachtig versierde wagens, waaronder de Krinolienziekte, de vrijhandel, de bescherming van de nationale nijverheid, een Vlaams feest naar Teniers, een boerenfeest met muziek en dans, de bewoners van het hemels keizerrijk met keizer Fich-ton-Kan. De geldomhalingen brachten 3810 F. op. Het karnavalfeest ging gepaard met een felle politieke strijd; de burgemeester in het bijzonder moest het ontgelden. Hier een deel van een karnavallied van 1857

DE KARNAVAL

TE GENT

In den Jare Onzes Heeren 1857.

1.

Pier, onzen êwe goeje Pier,
kwam gister uit zy graf,
hy sprak tot Jan, den herbergier,
die hem en pinte gaf :

Is er geen nieuws hier, niemandal ?
hoe ging het meê den karnaval ?
was 't wel ? vroeg Pier la la sa sa,
was 't wel ? vroeg Pier la la.

3.

Me zag nie anders op den toer
aes schimpen tegen Dok,
die, lyk ge weet, kwam aen het roer
in liberalen rok :

dien rok keerd'hy zoo dikwyls dat
het nu den smeerigst' is der stad -
Hy stinkt ! zei Pier la la sa sa,
hy stinkt ! zei Pier la la.

Ook karikaturen werden uitgedeeld, die de strijd van Le Bien Public tegen de Gentse universiteit voorstelden. (B.R.U.G. : G 8140). Sommige gemaskerden droegen een windhaan op het hoofd en met op de rug het opschrift :

Ik ben een dwalende sterre.

Ik zal maar vast zijn als ik ten gronde lig.

Een ander opschrift luidde :

Lemaire Auguste,

Premier Polichinelle de la ville.

Part et jure.

De rester ailleurs ce qu'il a été à Gand.

De politie poogde de vermommings met een politiek aspect te verhinderen. Voor de Concorde op de Kouter had er een botsing plaats tussen de politie, die enkele opschriften wilde wegnemen en personen, die dit wilden beletten.

Op 28 maart zal een zekere Pijn voor de boetstraffelijke rechtbank moeten verschijnen wegens weerspanningheid aan de politie op carnaval. Volgens de politie heeft Pijn geroepen "A bas la police ! A bas l'inquisition !" Volgens getuigen echter had Pijn geroepen "Pas d'armes ! Pas de police !" In elk geval Pijn werd veroordeeld tot een maand gevangenis en de kosten.

Carnaval 1857 zal zwaar op de maag liggen van Le Bien Public en op 19.1.1859 zal onze krant nog schrijven : "Pendant le carnaval de 1857 de scènes bien hideuses eurent lieu à Gand, mais ce qui fut plus hideux encore ce fut la conduite que tint le journal, auquel M. Van der Stichelen et Dubois attachèrent alors leurs noms".

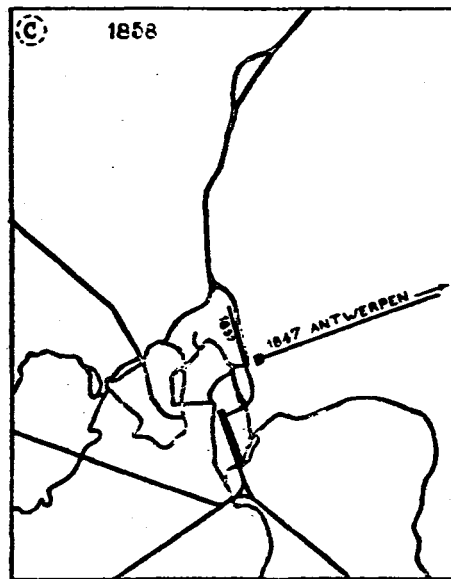
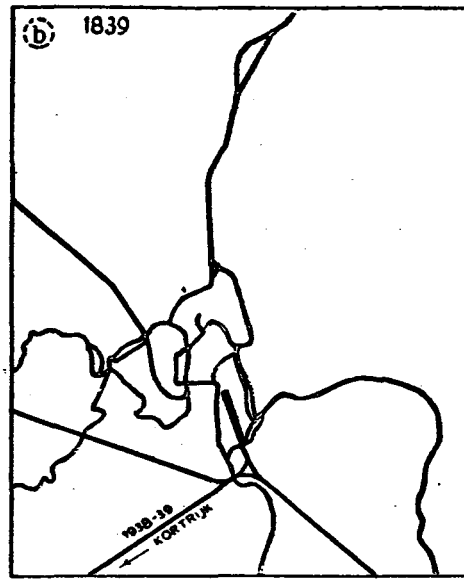
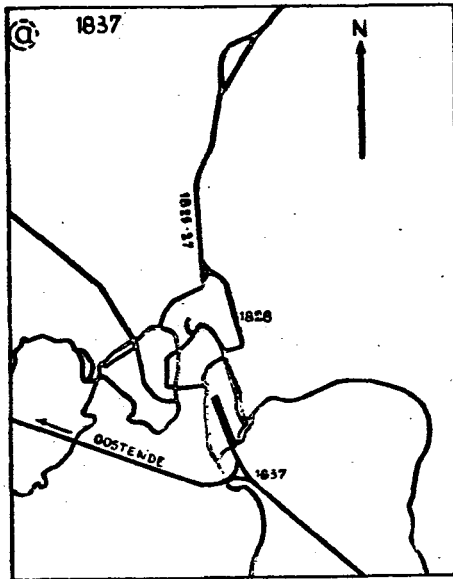
1 Maart : De koning vergezeld van de prins en de prinsessen brengt een bezoek aan de vijfjaarlijkse bloementoonstelling. Daarna bracht het vorstelijk gezelschap een bezoek aan de tentoonstelling van de prijzen van de tombola ingericht door de Zonder Naam. 's Avonds woonden ze een voorstelling in de opera bij, waar het stuk Charles V van Van Peene en Miry werd opgevoerd.

29 Maart : Toewijzing van een schoonen Koorn-Windmolen tevens dienende voor rijstpelderij met 17,30 aren grond. Gestaan en gelegen buiten de Kortrijksche Poort. In voorgaande zitting maar verhoogd tot 2800 F.

Te Huur. Een herberg Louis XIV met een danszaal genaamd Apollon buiten de Kortrijksche Poort.

1 April : Vandaag had eindelijk de officiële ingebruikneming van de verbinding tussen het station en het stapelhuis plaats. Een trein voerde de overheden van het dok naar het station. Hier was het muziekkorps van de pompiers opgesteld. Deze verbinding betekende een grote verbetering voor het goederenverkeer en zal in gebruik blijven tot de aanleg van de Ringspoorweg in 1872. (over Ledeberg en Gentbrugge). In 1857 werden op de verbinding station-dok vervoerd :

Van station naar dok : 1011 geladen wagens +293 ledige wagens	
wagens =	1304
Van dok naar station : 493 geladen wagens en 719 ledige	
wagens =	<u>1212</u>
	2516

Ontleend aan : Gent, een stedenaardrijkskundige studie door M.E. Dumont.

9 April : De Gentenaars Van der Vennet, sergeant en K. Van Londerzeele zijn als militair in Hollands Indië overleden. Tot 1900 namen heel wat Gentenaars dienst bij het Nederlands leger; na een aantal dienstjaren genoten ze een pensioen. "Hij gaat naar de Uust" zegden de Gentenaars.

10 April : Sedert een drietal jaar heeft men een merkbare verbetering van de aardappelen kunnen vaststellen. Men hoopt, dat de aardappelziekte die sedert 1845 de plant beschadigde, eindelijk zal verdwenen zijn.

Te bekomen : goede aardappelen aan de prijs van 4 F. per honderd kg. Alle maandagen, woensdagen en donderdagen van 9 tot 11 uur onder het Justitiepaleis.

13 April : De hudenmarkt, die alle jaren in onze stad op het einde van de Goede Week 's nachts plaats heeft in de herbergen rond het Vleeshuis, was donderdag aller levendigst. Vele verhandelingen zijn gedaan met een opslag van ongeveer tien frank per ossenhuid.

17 April : Zaterdag heeft de stedelijke politie een grote jacht gemaakt op de melkvervalsers. De huizen op de Ketelbrug zullen worden afgebroken.

21 April : De gemeenteraad besluit vanaf 1858 de jaarlijkse veewedstrijd te houden op de nieuwe veemarkt. Tevens zal de paardenmarkt, die tijdens de halfvasten gehouden werd op de Kouter verplaatst worden naar de veemarkt.

29 April : Aan de verkiezing voor de burgerwacht hebben 1200 personen geen deel genomen. De deelname was verplicht. De tamboermajoor, die de bediening van deurwaarder bij de tuchtraad waarneemt, zal alzo ongeveer 600 F tot 900 F ontvangen.

1 Mei : In de herberg Den Groenen Hond achter het stadhuis is een maatschappij van oud-gedienden van Willem I gesticht.

15 Mei : Op 12 mei overleed Hipp. Schamp, grondeigenaar, wonende in de Veldstraat (huidig huis Caron), oud 53 jaar. Hij behoorde tot een van de oudste en achtbaarste families van Gent.

17 Mei : Heden werd de spoorweg Gent-Oudenaarde plechtig in gebruik genomen. Te Eke, Zingem en Eine hadden plechtigheden plaats. Deze lijn was zeer belangrijk voor de streek van Oudenaarde. Te Gent had de inhuldiging plaats van de nieuwe Verlorenbroodbrug. De voormalige brug was enkel voor voetgangers bruikbaar; thans is het verkeer met rijtuigen toegelaten.

27 Mei : Het water van de Leie is sedert enkele dagen zo zwart als inkt.

30 Mei : Dit wordt een lange geschiedenis. Prof. Luykx schrijft, dat in 1857 de oude wetgeving uit de Franse tijd op de liefdadige instellingen, die bepaalde dat de goederen van de armen uitsluitend door het Liefdadigheidsbureau en door het Bestuur der Burgerlijke Godshuizen mochten beheerd worden, in onbruik was geraakt. Er werd sedert een ganse tijd toegestaan, dat kloosters bij testament werden aangeduid om deze goederen te beheren. Minister De Decker diende een wetsontwerp in om aan deze feitelijke toestand een wettelijke vorm te geven en voorzag dus liefdadige stichtingen onder privaatsbeheer. "De liberalen, vooral Frère-Orban, waren verwoede tegenstanders van die wet, omdat ze vreesden dat deze wet de kloosters zou verrijken" schrijft prof. Luykx. De debatten in de Kamer waren zeer hevig; op 27 mei werden een aantal artikelen goedgekeurd. Te Brussel braken onlusten los. Frère-Orban slaagde er in dat afvaardigingen van de twee partijen bijeen kwamen en er werd besloten de verdere bespreking van het wetsontwerp te verdagen.

Wat gebeurde er nu te Gent ?

Op vrijdag 29 mei rond negen uur 's avonds had zich een grote volksmenigte aan het station verenigd om de aankomst van de trein uit Brussel op te wachten. De Gentse volksvertegenwoordigers, waarbij burgemeester Delchaye waren echter te Brussel gebleven. Daarna trok de menigte in stoet naar het stadscentrum. Volgens de Gazette van Gent behoorden de betogers tot de burgersstand. Op de Kouter gekomen steeg van alle kanten geroep op ; "Leve de Koning ! Leve de grondwet !" Daarna trok de menigte naar het huis van de burgemeester, alwaar men floot, huilde en riep : "Weg met de valsaards". Ten slotte trok de stoet naar het bisschoppelijk paleis, alwaar het Profundis werd gezongen. De massa trok dan opnieuw naar de Kouter onder het zingen van de Brabançonne en de Chant des Girondins. Rond halfelf ging de samenscholing langzaam uit een.

De volgende dag, zaterdag 30 mei, kwam een bataljon soldaten gekazerneerd op Sint-Pieters naar het stadscentrum. Talrijke troepen doorkruisten de stad en tot laat in de nacht hoorde men de draf van de ruitery. Ook op zondag patrouilleerden verscheidene compagnieën door de stad. Rond tien uur 's avonds vormde zich opnieuw een optocht, die aan de woning van de burgemeester ging roepen en fluiten. Op de Kouter had de ruitery enkele malen de menigte uiteengedreven.

Op maandag 1 juni werd de burgerwacht opgeroepen om de rust te handhaven. Tevens verscheen er een proclamatie van de burgemeester, waarbij elke verzameling van meer dan vijf personen werd verboden. Het leger was geconsigneerd. De burgerwacht bezette het stadhuis, het oud tribunaal in de Volderstraat, het gouvernements-hotel en het beluik St.-Agnete. Drie eskadrons kurassiers van Brugge kwamen het garnizoen van Gent versterken. De bevolking van de stad Gent stond zeker op geen goed blaadje te Brussel.

Op 5 juni lezen we in de Gazette van Gent : "De rust is ten volle in onze stad hersteld. De bewoners van de voorgeborchten hebben de altijd zo onaangename last van de militaire logementen gehad voor de drie eskadrons ruitery. Men zegt zelfs dat de militairen geen biljetten in regel hadden."

Op 7 juni keerden de kurassiers naar Brugge terug.

Hiermede was de zaak voorbij. Maar er waren gevolgen : op nationaal plan, die we verder zullen behandelen en op lokaal plan. De vraag was : Wie was verantwoordelijk voor de tussenkomst van het leger ? De liberale en de katholieke kranten voerden hierover een scherpe polemiek.

De zaak werd natuurlijk ook behandeld in de gemeenteraad. Burgemeester Delehay verklaarde op 6 juni : "Op zondag heb ik twee opeisingen gedaan : aan het leger en aan de burgerwacht. "Maar Callier stelt de vraag "De burgerwacht is pas op maandag tussengekomen; het leger reeds op zaterdag. Door wie werd het leger opgeroepen ?" Hierop antwoordde de burgemeester "door de politie". Op 27 juni : nieuwe bespreking. De oppercommissaris van de politie van Gent zou aan de generaal niets anders gevraagd hebben, dan de hoofdwacht met enige manschappen te versterken en enige manschappen meer dan naar gewoonte ter beschikking te stellen. De militaire overheid zou dus uit eigen beweging het ganse garnizoen onder de wapens hebben geroepen. De tussenkomst van het leger was dus onregelmatig. Op 25 juli aanvaardt de gemeenteraad een motie, waarbij de tussenkomst van het leger op 31 mei onwettelijk wordt verklaard. Indien dit juist is zou tegen de bevelvoerende generaal een sanctie moeten genomen worden. Maar een K.B. van 31.8.1857 vernietigt het besluit van de gemeenteraad van 25 juli. In het besluit wordt de brief van de politiecommissaris vermeld, waarin te lezen staat : "De burgemeester afwezig zijnde gelast mij u te verzoeken de hoofdwacht te verdubbelen". Hieruit besluit de minister "Een formeele opeising is, men kan het niet ontkennen, in naam van den burgemeester door

de politiecommissaris gedaan". Verder zegt de minister dat eens de hulp van het leger werd gevraagd, het leger zelf beslist over de te nemen maatregelen. Het is duidelijk, dat burgemeester Delehaye aan de gemeenteraad onnauwkeurige verklaringen heeft verstrekt.

Le Bien-Public stelt voor een ere-degen te schenken aan generaal Capiaumont; de intekenlijsten brachten meer dan 6000 F op. Generaal Capiaumont, die aldus te veel zal betrokken worden in de politieke twisten, zal op 4 september meedelen, dat hij door het besluit van de minister in zijn eer hersteld is en de ere-degen niet kan aanvaarden. De generaal vraagt het ingezamelde bedrag te schenken aan een liefdadig werd ten voordele van oud-militairen.

2 Juni : Te Koop. Een grote eigendom, een van de schoonste nijverheidsinstellingen van Gent, bestaande uit :

- a) twee spinnerijen voor vlas en katoen, vijf verdiepingen, met twee stoommachines van 30 en 70 P.K. Ovens, magazijnen, droogkamers, werkplaatsen.
- b) al de machines
- c) een woning Sint-Pietersnieuwstraat 1
- d) twee grote woningen Sint-Pietersnieuwstraat 3 en 5
- e) twee schone woningen Sint-Pietersnieuwstraat 7 en 9
- f) een groot huis Lamstraat 113

Totale oppervlakte : 4 593 m².

Deze eigendom behoorde toe aan De Gand-Vanderschueren en werd verkocht op 19 juni aan De Breyne-Brasseur, katoenfabrikant en aan Van de Kerchove, constructeur, voor 421 000 F. (Le Bien Public : 2 en 22 juni 1857) De fabriek zelf was gelegen in de Korianderstraat 4.

Uit deze gegevens blijkt :

- a) het gaat hier om een familiaal bedrijf
- b) de textielnijverheid is zeer weinig kapitaal-intensief.

4 Juni : In zijn studie "Bijdragen tot de geschiedenis der Gentse arbeidersbeweging" vermeldt Scholl voor het jaar 1857 niet minder dan 16 stakingen. Begin 1857 werden in de textielfabrieken met de hand geschreven oproepen aan de spinners uitgedeeld om hun aan te zetten zich te verenigen. In maart 1857 werden de Broederlijke Wevers opgericht met Jan De Ridder als voorzitter. De vereniging had tot doel "vertroosting, steun en welvaart onder de medebroeders te verzekeren". Kort daarop werd ook een maatschappij van de spinners opgericht met Francis Bilen als voorzitter. Devreese merkt op, dat de beide verenigingen nog sterk beïnvloed werden door de opvattingen van de oude ambachten. In theorie waren de beide verenigin-

gen een soort "beurzen" (te Gent spreekt men nog van een ziekenbeurs). We willen er aan herinneren, dat de wet op de samenspanning de oprichting van de vakverenigingen verbood. In het reglement van de spinnersvereniging lezen we : "de maatschappij zal ondersteunen hare medebroeders die een ongeluk zullen ondergaan, door indraaien of door alle dergelijke onheilen. De maatschappij zal ook ter hulp komen hare leden, die bij gebrek aan werk, de stad verlaten zouden en de reiskosten niet bezitten".

De stakingen hadden plaats per fabriek en hadden loonsverhoging tot doel. Een eerste staking van de wevers bij Heyman op 4 mei had geen resultaat. Een maand later was er opnieuw een staking in dezelfde firma en na twee dagen gingen de wevers aan het werk zonder loonsverhoging. Een aantal arbeiders werden door de patroon ontslagen. In juni worden om de beurt in een achttal fabrieken gestaakt. Bij wed. Malfait kregen de wevers na twee dagen staken een kleine loonsverhoging. Op 11 juni schrijft de G. v. Gent : "Een blad deelt mede, dat verscheidene fabrikanten het werkloon der wevers verhoogd hebben". Op 13 juni staken een hondertal wevers bij Van Loo. Na een overeenkomst hebben de stakers na enkele dagen het werk hernomen.

We moeten hier nog vermelden, dat Emiel Moyson en Adolphe Dufranne op een zondag in juni 1857 een vergadering van de spinners bijwoonden. Een maand later zal E. Moyson Gent verlaten. Devreese wijst er op, dat de invloed van de beide studenten op de Gentse arbeidersbeweging en voornamelijk op Bilen belangrijk was.

10 Juni : In een herderlijke brief deelt bisschop Delebecque mede, dat op het einde van de maand plechtig het twaalfde eeuwfeest van de Heilige Livinus patroonheilige van de stad Gent, zal gevierd worden. De feesten hadden plaats op 28 en 29 juni te Sint-Lievens-Houtem en lokten een overgroot aantal bedevaarders. Kanunnik J.J. De Smet schreef een werkje "Het Leven van de Heilige Livinus" waarin ook het programma van de feestelijkheden wordt vermeld. Voor een volledig verslag : zie Le Bien Public van 2.7.1857.

12 Juli : Ter gelegenheid der Gentse Kermis zullen in de danszaal La Renaissance Sint-Pietersplein dicht bij de grote pomp luisterrijke dansfeesten en bals plaats hebben op 12, 13, 14 en 19 juli.

22 Juli : In de Broedermin verschijnen enkele artikels met als onderwerp "De Vlaemsche beweging en de politieke beweging". "De opbeuring van het Vlaemsche volk in Vlaenderen kan alleen door het Vlaemsch geschieden : zulks is onbetwistbaar".

26 Juli : Opening van een lucht ijzeren weg bij de bouw van de Sint-Annakerk. Boven de stelling heeft men een ijzeren weg aangelegd, die met een machine samenwerkt. In een keer kan door de hulp van twee mannen 3000 kg. bouwmateriaal op de hoogte van 30 meter boven de grond en op zijn bestemming worden gebracht. Deze nieuwe uitvinding, waarvan men de eerste maal in ons land gebruik maakt, biedt alle voordelen.”

28 Juli : Te Brussel huwt in het koninklijk paleis prinses Charlotte (7.7.1840) met aartshertog Ferdinand Maxmiliaan, broeder van de keizer van Oostenrijk.

10 Augustus : Een K.B. geeft aan de heren Parmentier en Van Hoegaarden de toelating een katoenspinnerij met stoom bewogen op te richten. (Grasfabriek)

15 Augustus : Koorn Windmolen met schoon woonhuis en grond te Gent buiten de Brugsche Poort. Openbare Verkoop. Houten koornwindmolen genaemd de Roomberg benevens schoon woonhuis sedert enige jaren nieuw gebouwd. Verhuurd voor 240 F. per jaar. Oppervlakte 910 m². Ingesteld voor 7 600 F. Tweede zitdag op 6 september.

22 Augustus : De beenhouwer Lippens uit de Mageleinstraat heeft van het stadsbestuur de toelating bekomen om als proef een eerste stuk vee te slachten in het nieuw slachthuis. Een muziekkorps heeft de os naar het slachthuis geleid. Het dier was versierd met linten, strikken en bloemen.

29 Augustus : De brik Emiel en Gustaaf is heden naar Riga vertrokken met een lading planten van de belangrijkste bloemenkwekerijen van Gent.

10 September : De groothertogin Helena van Rusland is gisteren met een gevolg van 24 personen in onze stad aangekomen en heeft de voornaamste monumenten, onder andere de twee begijnhoven bezocht. Om vijf uur is ze naar Oostende teruggekeerd.

16 September : De Gazette van Gent schrijft : “Seder eenige dagen heerscht er onder het werkvolk der katoenfabrieken te Gent eenige nog al groote gisting. De werklieden hebben een genootschap gevormd. Zie hier hoe ze te werk gaan. De fabriek waar de staking uitbreekt wordt door het lot aangewezen en de stakers worden gesteund door hun stielgenooten, die werken”. Na een dag staken kregen de wevers een kleine loonsverhoging bij Van Loo. Bij Delcroix duurde de staking twee weken; hier ook werd een loonsverhoging bekomen.

18 September : Men is bezig de Nederkouter meer dan een voet te verlagen om de helling van de vernieuwde Verlorenbroodbrug wat minder steil te maken.

19 September : De metselaarswerken aan de Ketelbrug worden ijverig voortgezet. Weldra zal men de nieuwe brug kunnen plaatsen. De nieuwe kaaien zullen een fraai uitzicht hebben en het was wenselijk dat de stad de werken kon doen voortzetten om de laatste sporen der sluizen van het Kuipgat en de oude vestingen, die daar een zeer lelijk zicht opleveren, te doen verdwijnen.

20 September : De werkrechtersraad is er niet in geslaagd een overeenkomst tussen de werklieden en hun patroons tot stand te brengen. De werklieden der fabriek Delcroix (Noordkaai 126) hadden toegestemd de arbeid te hervatten mits een opslag van 15 o/o boven de 10 o/o, die ze enkele maanden geleden reeds ontvangen hebben. Thans vragen ze 40 o/o. De patroon heeft zijn fabriek gesloten. Op 3 oktober lezen we : "De werklieden van de fabriek Delcroix hebben de arbeid hernomen. Er werd een vermeerdering van loon van 25 o/o toegestaan."

Op 10 oktober zal de Gazette van Gent meedelen : "Tijdens een vergadering van de katoenfabrikanten werd er besloten het dagloon van de wevers met 10 tot 12 o/o te verhogen vanaf 1 november, op voorwaarde dat ze het werk hernemen. Met de verhoging enkele maanden geleden verleend is de werkelijke verhoging van het dagloon 20 o/o tot 22 o/o."

Hiermede was de zaak echter niet af. De stakingen hadden geld gekost en de bijdragen werden van 10 centimes per maand op vijf centimes per week gebracht. Toch was de kas al spoedig leeg en er werd om steun gevraagd bij de textielarbeiders te Roubaix. Die stuurden 91,85 F op aan L. Sedeyn, de ondervoorzitter der wevers. Er werd een bedankingsbriefje gezonden, maar de bodē verloor het briefje en het kwam in de handen van de politie. In het vergaderlokaal van de wevers werden enkele personen aangehouden. Een groot aantal werklieden werden vervolgd wegens samenspanning. Op 18 november zal de boetstraffelijke rechtbank uitspraak doen : 12 beschuldigen, waaronder Bilen werden vrijgesproken; negen werklieden kregen acht dagen gevangenis, zes werklieden een maand, dertien werklieden twee maand, vijf drie maand; Jan De Ridder en Leopold Sedeyn plichtig aan aanstoking kregen twee jaar. Tien advocaten hadden de beschuldigen verdedigd. De Ridder en Sedeyn gingen in beroep, hun straf werd op een jaar gebracht. Er waren nog enkele andere

processen. Op zaterdag 31 oktober waren enkele werklieden van fabrikant Van Den Bossche wegens samenspanning veroordeeld tot straffen van 15 dagen tot drie maand. Nog in november zullen veertien draadjesmakers van Baertsoen wegens samenspanning veroordeeld worden tot acht dagen gevangenis. Hier willen we opmerken, dat de draadjesmakers niet door de fabrikant, maar door de spinners werden betaald.

27 September : Un décret de la sacrée congrégation de l'index vient de condamner plusieurs ouvrages parmi lesquels le volume publié par les étudiants de l'université de Gand sous le titre de Noord en Zuid, Academische Mengelingen. (Le Bien Public).

5 October : In een petitie aan de gemeenteraad beklagen de mestrappers er zich over, dat de stortplaats in het Spanjaardkasteel hun werd ontnomen. Volgens een verslag van de gemeenteraad van 4 juli waren te Gent ongeveer 350 vrije mestrappers; het waren meestal oude en gebrekkelijke mannen.

4 October : De gemeenteraadsverkiezingen zijn op komst. Door enkele liberalen, waaronder Willem Rogghé, Metdepenningen, dokter Brébart, Felix Boone, advocaat Dervaux werd het weekblad Baes Kimpe opgericht. In zijn Gedenkbladen vertelt Willem Rogghé heel wat over dit blad, waarvan hij de hoofdredacteur was. "Wij wilden de tegenpartij onder spot doen vallen en de trant van Baes Kimpe was zoo gekruid, zoo bijtend, dat hij zich daarvoor boven de polemiek der dagbladen van dien tijd scherp kenmerkte" schrijft W. Rogghé. Het weekblad werd verkocht voor vijf centimes en volgens W. Rogghé werden soms tot 10 000 exemplaren gedrukt, wat ons persoonlijk wel veel lijkt, ten ware het blad ook kosteloos werd uitgedeeld.

Er kwam natuurlijk een antwoord op Baes Kimpe. Op 27 november 1857 verscheen het eerste nummer van een katholiek spotblad Pierlala, dat echter reeds na de parlamentsverkiezingen van december zal verdwijnen.

10 October : Een bond van oud-leerlingen van de gemeentescholen van Gent, het Van Crombrughe-genootschap werd opgericht.

14 October : Heden zijn de krankzinnigen van het gewezen convent der Alexianen op de Schokkebroedersvest en verzorgd door de Broeders van Liefde overgebracht naar het nieuw gebouw buiten de Brugse poort. (Het Guislain-gesticht)

24 October : De gemeenteraad besluit, dat van zodra het slachthuis

AENBELANGEND BERIGT.

De Burgemeester der stad Gent

Beveelt de werklieden aen zich te behouden binnen de strenge schikkingen der wet en voornamelyk zich van alle middels, welke het verlaten hunner werkplaetsen of fabrieken voor gevolg zouden kunnen hebben, te onthouden.

Die verlating, voortkomende uit eene onder hun aengegane verbinding, stelt het misdryf daer van samsenpanning, voorzien by de artikelen 415 en 416 van het strafwetboek, luidende als volgt :

« Art. 415. Alle samsenpanning van wege de werklieden om te gelyker tyde te doen ophouden van werken, het werk in eene werkplaets te verbieden, te beletten van er zich te begeven en er te blyven vóór of na zekere uren, en in 't algemeen om de werken te onderbreken, te beletten of in prys te verhoogen, indien er pooging of begin van uitvoering is geweest, zal gestraft worden met een gevang van eene maend ten minsten en van dry maenden ten hoogsten.

» De oversten of opstokers zullen met twee tot vyf jaren gevang gestraft worden.

» Art. 416. Zullen ook met de penen, by vorige artikel gebragt en ingevolge dezelfde onderscheidingen gestraft worden, de werklieden die boeten, verbod, opschorsingen of alle andere vervolgingen, onder welke benoeming het zyn moge, zullen uitgesproken hebben, 't zy tegen de bestuerders van werkplaetsen en ondernemers van werkingen, 't zy de eene tegen de andere.

« In het geval van het tegenwoordig artikel en hetgene van het vorig artikel, zullen de oversten of opstokers, na het verloop hunner straf, onder de bewaking der hooge policie mogen worden gesteld, gedurende twee jaren ten minste en vyf jaren ten hoogste. »

Het is dus in hunnen intrest dat de Burgemeester hun aenbeveelt hem in de noodzakelykheid niet te stellen van hun te moeten vervolgen.

Gedaen ten stadhuize den 15 september 1857.

DELEHAYE.

G. 2356

1^e JAER. — N° 1.

ZONDAG 4 OCTOBER 1857.

BAES KIMPE

VERSCHYNT ALLE ZONDAGEN.

ABONNEMENTSPRYS :

VOOR GENT, per jaar . . . fr. 4-00.

VOOR ELDERS, » . . . » 4-50.

EELK NUMMER afzonderlyk » 0-05.

MEN SCHRYFT IN :

TEN BUREELE VAN DEN UITGEVER,

In den Kleinen Ram, N° 2,

by de voornaemste Boekverkoopers
en op de Postbureelen.

PRYS DER ANNONCEN :

15 centimen per regel.

Eén aengezicht is genoeg.
Heet voor de vuist.

BAES KIMPE.

Laet onze wallen
Niet overvallen,
Noch door geweld, noch
door verraed.
Vader Gars.

zal in gebruik worden genomen, het aan elkeen zal toegelaten worden rundsvlees in zijn woning te verkopen, iets wat voorafgaankelijk verboden was. Hierdoor zal de opbrengst van het vleeshuis gevoelig verminderen. Tevens beslist de gemeenteraad een derde aardappelmarkt op te richten op de Kalvermarkt.

29 October : In verband met de verkiezingen schrijft Le Bien Public : er zijn twee lijsten : "l'une patronée par les organes du voltairianisme et de la démocratie; l'autre : éloquente protestation contre les journées de mai et représentant les idées d'ordre et de conservation sociale si violemment attaquées de nos jours".

De verkiezingen hadden plaats op 27 oktober en dit na een verbitterde strijd. De liberale lijst behaalde al de te begeven zetels. Door de 3497 ingeschreven kiezers werden 3039 geldige stemmen uitgebracht.

Dubois J. advocaat	2088 stemmen
Neyt Ad. suikerrafinadeur	2061 stemmen
De Cock Aug. koopmaan	2096 stemmen
Antheunis Ch. advocaat	2047 stemmen
De Leu Am. koopman	2036 stemmen
Dehemptinne Jules fabrikant	2042 stemmen
Lebègue Ch. advocaat	2053 stemmen
Lammens Hipp. advocaat	2095 stemmen
Van Aekbroeck Max. raadsheer	2078 stemmen
de Kerchove-Delimon grondeigenaar	1996 stemmen
Guequier-De Coster geneesheer	1987 stemmen
De Maere-Limnander bijzondere	2023 stemmen
Hebbelynck Fr. advocaat	1996 stemmen
Colson Ch. brouwer	1982 stemmen
Van Acker Bern notaris	2014 stemmen

De lijst - burgerlijk genootschap - (katholieke lijst) met als lijstaanvoerder Jules de Saint-Genois en met meestal weinig bekende personen behaalde van 913 tot 1194 stemmen.

Als gevolg van deze uitslag diende Delehaye als burgemeester, Kervijn de Volkaersbeke als schepen en De Baets als gemeenteraadslid hun ontslag in. Er komt nu een homogeen liberaal college en dit tot einde 1908. De gemeenteraad telt in 1858 nog enkele katholieke leden, die na de verkiezingen van 1860 zullen verdwijnen, vanaf 1860 zal ook de gemeenteraad homogeen liberaal zijn tot 1895, jaar waarin het algemeen meervoudig stemrecht zal worden ingevoerd.

Op 21 december 1857 werd Charles de Kerchove benoemd tot burgemeester. Hij zal dit ambt bekleden tot einde 1881. De Verenigde

ABONNEMENTSPRYS

Voor Gave per blad 4 Cent^{en}

Voor elders . . . 5 . . .

*Alle mededeelingen en bezwaaren
moeten vrachtery
op het Kerkhufftoggendagen worden*

PIERLALA
Verschynst als het hem beloft

MEN SCHRYFT IN

*Ten Bureau van den uitgever, by
de Boekverkoopers en op de
Postburelen.*

*het Bureau van PIERLALA se
alijd open, om dat se alijd
vrees op het Kerkhufft*

*Voor landsteden en Vadersland
wordt er gesond met een a. b. v. g. g. g.
Wacht u van de kerkhufft . . .*

PIERLALA.

Werklieden, de Melomanen en de Koormaatschappij brachten de nieuwe burgemeester een serenade. Sommige huizen waren versierd met transparanten. Bij een blikslager kon men het volgend opschrift lezen :

Wij hebben ze doen verhuizen
Uit onze stad van Gent.
Ik maakte een groote buize,
En elk die kreeg een end.

Bij een apotheker hing het opschrift :

Menschen, zoud er niet van beven !
Van eene pil stierven er zeven.

En een kleermaker dichtte :

Ik ben nogal straf verblijd,

Maar 'k vreeze nu voor slechten tijd
 Want treffelijke heeren
 En doen geen kazakken keeren.

16 November. Botterie Royale
 Kouter 31 Gent.
 G. Van den Bos-Poelman

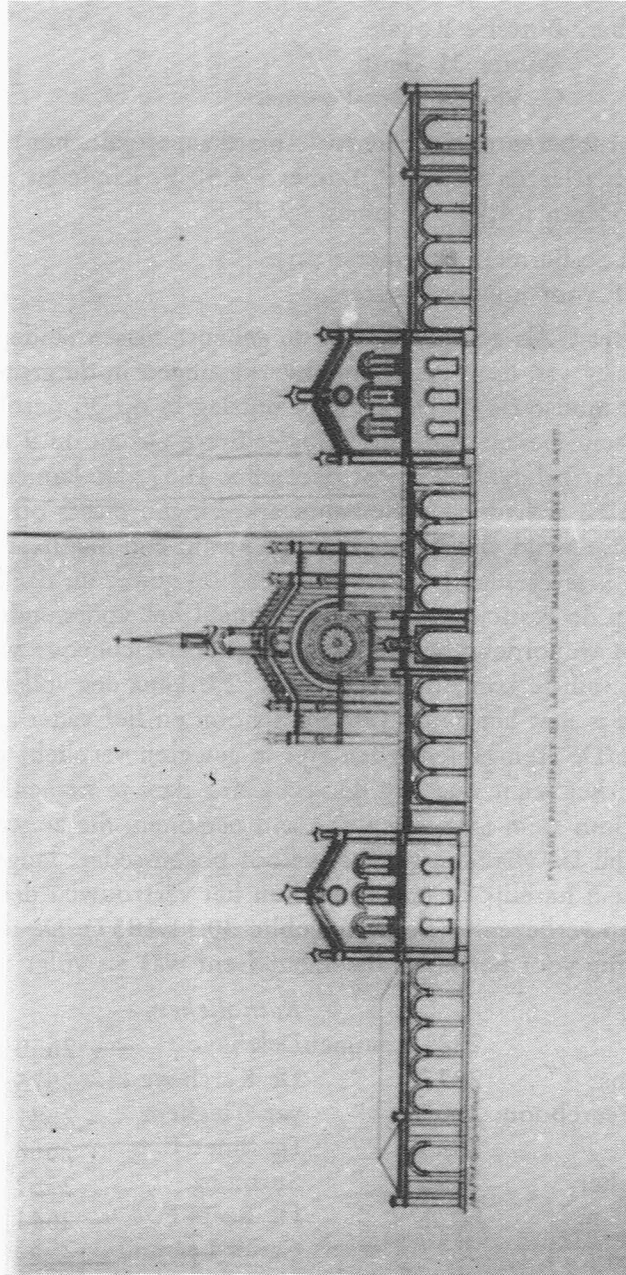
4000 paar rubberen overschoenen (Amerikaanse galochten)
 1° kwaliteit : Heren : 7,50 F, Dames : 4,50 F, Kinderen : 3,25 F
 2° Keus : Heren : 4,75 F, Dames : 2,75 F.

Van Loo-Bernier, Tavenierstraatje.
 3,50 F voor honderd oesters.

10 December : Als een gevolg van de gebeurtenissen einde mei en van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in de grote steden, diende het ministerie de Decker zijn ontslag in op 30 october. Er kwam nu een liberaal ministerie Rogier-Frère Orban op 9 november, ministerie dat zal aanblijven tot december 1867. De kamer werd ontbonden en er hadden parlamentsverkiezingen plaats op 10 december 1857. De strijd was weer hevig. Er kwam een manifest van de katholieke kiesvereniging, waarin er werd op gewezen, dat het wetsontwerp op de gestichten voor liefdadigheid het voorwendsel was geweest tot wanordelijkheden. Ook bisschop Delebecque wees op het belang van de komende verkiezing. "De keus der volksvertegenwoordigers is met het geluk van ons schoon en lief vaderland nauw verbonden. De stemgerechtigden zijn in geweten verplicht gebruik te maken van het recht met aan de verkiezing deel te nemen. Verders mogen ze hun stem niet geven dan aan personen, die ze waarlijk waardig zijn. De vijanden van het geloof pogen sedert lange tijd de geestelijkheid hatelijk te maken en hun het vertrouwen der gelovigen te doen verliezen". (Le Bien Public 30.11.1857). De uitslag van de verkiezing voor het arrondissement Gent was als volgt :

<i>Liberalen.</i>		<i>Katholieken.</i>	
Manilius	2881 stemmen	Delehaye	2650 stemmen
Jacquemijns	2875 "	De Kerchove H.	2575 "
Van den Peereboom	2807 "	van Tieghem	2581 "
Neyt	2833 "	De Smet E.	2568 "
Vanderstichel	2805 "	Surmont	2557 "
De Bast Cam.	2871 "	De Baets P.	2641 "
Zaeyman	2848 "	Casier-Legrand	2555 "

De liberalen wonnen dus de zeven te begeben zetels. Als we de uit-

Voorgevel van het Guislaingesticht

slagen van de gemeenteraadsverkiezingen en de parlementsverkiezingen zouden vergelijken, bekomen we ongeveer de volgende tabel :

	Gent	Buiten	Totaal
Liberalen	2000	800	2800
Katholieken	1000	1600	2600

We stellen vast :

- a) het stemmenoverwicht van de stad Gent in her arrondissement
- b) de politieke tegenstelling tussen de stad en het platteland.

Het nieuw parlement telde 70 liberalen tegen 38 katholieken.

Onderzoeken we thans nog de evolutie van de broodprijzen.

	4.1	26.2	29.3	10.5	28.6	8.8	25.10	27.12
<i>Intra-muros :</i>								
Gebuild	39	37	36	37	40	37	34	33
Ongebuid	32	29	30	31	33	31	28	26
Roggebrood	19	18	17	18	18	17	17	15
<i>Extra-muros :</i>								
Gebuild	38	36	35	36	39	36	33	32
Ongebuid	29	26	27	28	30	28	25	23
Roggebrood	18	17	16	17	17	16	16	14

In vergelijking met vorige jaren is de broodprijs gevoelig gedaald. De Gazette van Gent is van oordeel, dat 1857 een goed jaar was en dat de grote kwalen, nl. de bedelarij en het pauperisme gevoelig zijn afgenomen. Dit blijkt trouwens uit het aantal personen, die steun ontvingen van het Liefdadigheidsbureau.

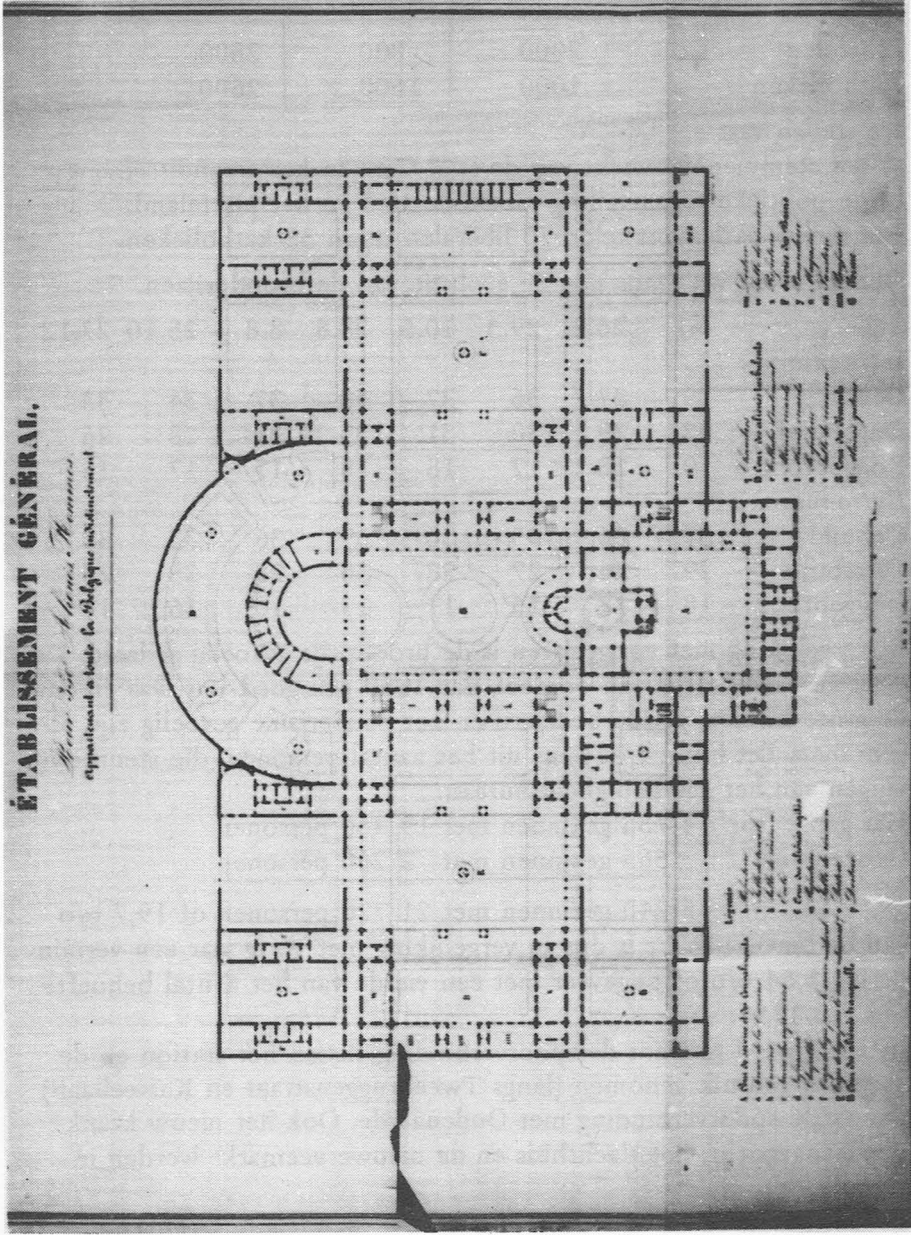
Het ganse jaar : 4 735 gezinnen met 19 460 personen.

Gedeeltelijk : 565 gezinnen met 2 260 personen

5 240 gezinnen met 21 720 personen of 19,7 o/o van de bevolking. Er is dus in vergelijking met vorig jaar een vermindering 5,64 o/o of ongeveer met een vierde van het aantal behoeftigen van 1856.

In 1857 werd te Gent de spoorverbinding tussen het station en de haven in gebruik genomen (langs Tweebruggenstraat en Kasteellaan) alsook de spoorverbinding met Oudenaarde. Ook het nieuw krankzinnigengesticht, het slachthuis en de nieuwe veemarkt werden in gebruik genomen.

Er wat gebeurde er terwijl in de wereld ? Baudelaire publiceerde *Les Fleurs du Mal* en Flaubert zijn roman *Madame Bovary*. In Frankrijk stierven de dichter Alfred de Musset en de filosoof Auguste

Plan van het Guislaingesticht

Comte. Nog in Frankrijk schilderde Millet "Les Glaneuses".

M. STEELS

BRONNEN

1. Al de Gentse kranten van 1857.
2. Scholl S.H. : Bijdragen tot de geschiedenis der Gentse arbeidersbeweging. Deel 1 : 1815-1875
3. De Weerdt D. : De Gentse textielbewerkeren en arbeidersbeweging tussen 1866 en 1881.
4. Devreese D. : Nog voor de eerste Internationale : socialist en flamingant. Franciscus Kapneus Bilen (1819-1881) in Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent. Nieuwe reeks. Deel XXII 1968.
5. Avanti : Een terugblik
6. Een Vriend der Waarheid. (naamloos, zonder jaartal) B.R.U.G. : G 9396 (1)
7. Wouters Hubert : Documenten betreffende de geschiedenis der arbeidersbeweging (1853-1865).
8. Rogghé Willem : Gedenkbladen 1898.
9. De gemeenteraadsverkiezingen hadden plaats op 27 oktober 1857 en niet op 27 september 1857 zoals Destanberg en Fris V. (De Historische Persoonsnamen der straten van Gent) verkeerdelijk meedelen.
10. Pr. Claeys : La loi des couvents et les élections de 1857. (Notes et Souvenirs III blz. 43).

SCHRIJVERS EN LEZERS OMTRENT DE BOTERMARKT (1)

In het januarinumnummer van G.T. verscheen van de hand van M. Lievens een omstandig en kwistig geïllustreerd artikel *De Sint-Jorisgilde te Gent*.

Graag zouden we u dit opstel zien herlezen. Niet in de laatste plaats om u voor te bereiden op de lektuur van een wellicht minder omvangrijk verhaal dat u hieronder aangeboden wordt.

Op blz. 25 van genoemd artikel prijkt een plattegrond van een huizenblok waarvan het voornaamste pand de St.-Jorisgilde is, zoals die er ongeveer moet uitgezien hebben op het einde van de 18de eeuw. De westelijke kant van het blok kijkt op de Botermarkt, die toen nog Paradeplaats (2) genoemd werd. De tegenovergelegen kant is ingenomen door het Stadhuis en een in het najaar van 1960 afgebroken kleinere groep woningen. Laat ons met uw goedvinden dat grote huizenblok eens extra bekijken. Van links beginnend, dus vanaf de hoek van de Hoogpoort, maken we achtereenvolgens kennis met een gebouwtje aangeduid als *Chapelle au dessous boutiques* en een ander

geheten *Gildehuis de la jeune Confrérie*. Dan volgen 6 niet nader geïdentificeerde woningen. Ernaast een eigendom van de *Wwe Jean Steel 1537*. Voorbij een (overwelfde) *Porte de la Halle* ontdekken we een door *Jean Boudins 1486*, een door *Jean Pieters 1562* en een door *Jooris de Jonckere 1627* bewoond huis. Dat dit huis tegen het Belfort aanleunt zal iedereen wel reeds vastgesteld hebben. Het is vooral over die rij huizen dat we het in onderhavig verhaal zullen hebben. Of liever over die welke daar lang voordien, dus vóór de zoëven genoemde data, gestaan hebben.

*
* *

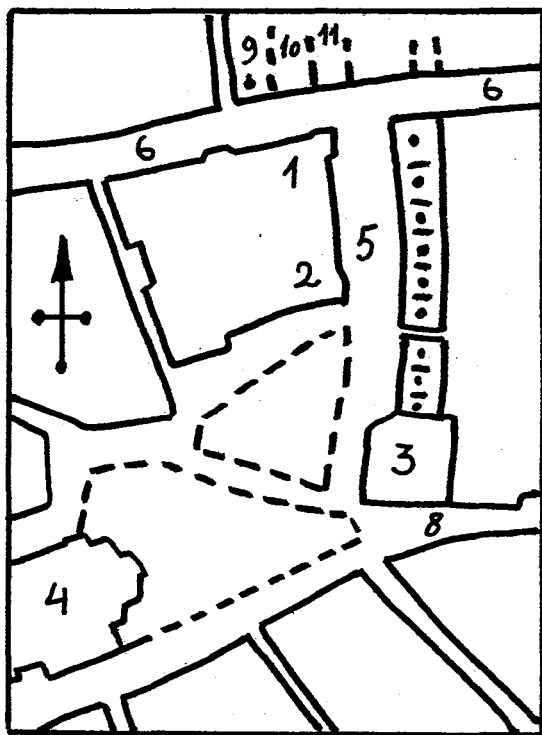
Na de Slag bij Bouvines (1214) zette de zegenvierende Franse koning de verliezende Vlaamse graaf Ferrand (van Portugal), de echtgenoot van de ons allen bekende gravin Johanna (van Constantinopel / denk aan de Gravin Johannastraat) te Parijs gevangen. Met name in het versterkt kasteel Het Louvre. Pas in januari 1227 kwam een einde aan Ferrands gevangenschap. Terug thuis haastte hij zich een boel hervormingen door te voeren en nieuwe instellingen in het leven te roepen. Een daarvan was de instelling van de XXXIX (schepenen) waarvan 13 schepenen vander Keure, 13 schepenen van Ghedeele en 13 wachtende schepenen (1228).

Was het dank zij die nieuwe institutie dat de “drapiers” (aldus noemde men de lakenindustriëlen en de wol- en lakenhandelaars) in de mogelijkheid gesteld worden een WULLUUS alias *Lakenhalle* op te richten ?

Het terrein waarop dat gebouw zou verrijzen moest natuurlijk centraal gelegen zijn, dus in het hartje van de stad. Dat wil zeggen op een boogscheut van de schepenhuisen.

Bestond dat terrein uit braakliggend land of was het zo dat voorafgaandelijk bestaande gebouwen dienden gesloopt te worden ? Niemand weet het te zeggen. Hoe dan ook, het WULLUUS kwam er. Het was waarachtig geen dingetje van niemendal, want het begon aan de Hoogpoort om te eindigen aan de Sente Jans strate. Het hoofdgebouw lag aan de Hoogpoort (zie op de plattegrond de langgerekte rechthoek met de verklaring *Bâtiment de l'ancienne Halle construit en 1228*). Een bijgebouw bevond zich aan de Sente Jans strate (zie op de plattegrond de rechthoek met de verklaring *Local de la Confrérie de St. Georges 1381*). Merk op dat op dat ogenblik nog van geen Belfort sprake was.

Tussen beide gebouwen bevonden zich de eigenlijke Halle (dienende tot het exposeren van wollen garens en wollen lakens) en de tuin van

1. Scepenhuus vander Keure
2. Scepenhuus van Ghedeele
3. Beelfroyt
4. St Nicolaeskercke
5. De Plaetse
6. Hooghpoort
7. Onbepaald aantal Scrifhuuskins
8. Sente Jans strate
9. De Draecke
10. De Rape
11. Jan Sceppers-huus

aan het oog van beide schepenhuisen te onttrekken door tegen die afsluiting een rij huizen te plakken - zoals men dat gewoon was te doen tegen kerken en Gravensteen? Op die manier hield de Halle op aan de Plaetse te liggen.

Hoe die huizerij er uitgezien heeft kan onmogelijk aan de hand van authentieke afbeeldingen aangetoond worden. Noch de plaat in Sanderus' *Flandria Illustrata* opgenomen, noch de in latere jaren aan het papier toevertrouwde waterverfschilderijtjes, noch de litho's (zie een ervan in G.T. onlangs verschenen) veroorloven ons een enigszins lijkend beeld te vormen van die aan de Plaetse grenzende gebou-

de Halle (zie op de plattegrond de 2 lange re rechthoeken). De Halle had nog een derde uitgang, namelijk aan de Botermarkt die toen zoals reeds gezegd *Plaetse* genoemd werd (zie op de plattegrond de aanduiding *Porte de la Cour de l'ancienne Halle*). Een porte die toenmaals nog niet overwelfd was. Oorspronkelijk lag de Halle met een van haar lange zijden aan de *Plaetse*; vandaar dat ze niet zelden als "Plaetche vor de halle dat men niet Tscotelvat" (1316) aangeduid werd. Betekenis van dat Schotelvat tamelijk onzeker. Iets later heet ze "Plache vor Scepenhuus" (1323) om enkele jaren daarop - uit gewoonte? - "Plache vor d'Alle" betiteld te worden (1333).

Heeft men lang gewacht om de Halleafsluiting

wen. Ook niet van de twee schepenhuizen.

Er blijft ons dan ook niets anders over dan aan te nemen dat we te maken hebben met meestal in hout opgetrokken woningen - vandaar de naam van "huusekins" -, met een gelijkvloerse-, een boven- en een zolderverdieping zoals Jan van Eyck die voor ons op paneel geschilderd heeft. Die "zoldre" doet ons willekeurig denken aan de fameuze Collatiezolder, die zoals u weet boven de huidige Gemeenteraadszaal gelegen is. Verder zullen die "huusekins" voorzien geweest zijn van halve deurtjes en kleine vensterramen. Gedekt zullen ze geweest zijn misschien met stro, waarschijnlijk met schaliën. Aan de gevel het onontbeerlijk uithangbord. Vergeten we niet dat de middeleeuwse miniaturisten voor dat soort gebouwen geen de minste belangstelling hadden, vandaar dat we dergelijke huisjes op miniaturen zelden of nooit afgebeeld zien.

Toen de woningen waarover we het hebben er waren, werden de meeste zo niet alle door "scriveren" (écrivains publics) ingenomen. Waarom deze zich precies dáár komen nestelen waren is niet moeilijk uit te vissen : primo lagen de 2 schepenhuizen vlak voor hun neus; ten tweede was de Plaetse een der drukst bezocht plekken van de stad. Met andere woorden gezegd twee omstandigheden die het vormen van een min of meer vast cliënteel flink in de hand moest werken. Tussen haakjes gezegd : er was nog een plaats in het toenmalige Gent waar men "scriveren" aantrof. Aan de Ste-Veerleplaats. Ook hier een uitgezocht stadskwartier, nl. gelegen aan de voet van het Gravensteen.

Als we zoëven stelden dat de "scriveren" in houten gebouwtjes gevestigd waren, dachten we desbetreffend aan de aan de Plaetse palende "scrifhuusekins". Ook in steen opgetrokken "huusen" werden voor hetzelfde doel gebruikt, alhoewel, natuurlijk, in mindere mate. Dergelijke echte "stenen" waren alleszins "De Draecke" en de er naast gelegen "De Rape". "De Draecke" alias Claes Jonghensteen (3) bevond zich op de hoek van de Hoogpoort en de Saeystege (in 1812 rue des Grainiers; tegenwoordig Schepenhuisstraat). Ook naast "De Rape" was er een steen : het Jan Sceppers huus. Het is veeleer toevallig dat het een en ander betreffende die draak en die raap tot ons gekomen is. Boekschrijver Jan de Clerc - die heeft warempel zijn naam niet gestolen - bewoonde, men weet niet sedert wanneer, "De Draecke". Met de bedoeling zijn zaak uit te breiden ging hij in 1396-1397 een aanzienlijke lening aan. In 1418-1419 schafte hij zich de naast zijn deur gelegen "De Rape" aan. Zulk een tweewoonst kan bezwaarlijk een "scrifhuusekin" genoemd worden. Over die Jan de

Clerc hieronder meer.

Andere schrijfhuisjes waren "De Roese" (roos), "Den Wildeman" (een geliefkoosd uithangbord in die tijd), "Den Scriftoris" (dat is ten minste klare taal). Alle drie vermeld in 1418. "Bourgoignen" heet er een in 1444, in 1460 "Den Scilt van Bourgogne (om op een goed blaadje te staan bij Gents grote vijand Filips de Goede ?). Nog een "Scryfcaemeren" trof men aan tegenover het St.-Jorishof aan de Hoogpoort. Een steen ? Misschien. Dat wat de identiteit van enkele schrijfhuisjes aangaat.

Alhoewel onze schrijvers in geen eigenlijke gilde verenigd waren deden ze toch alsof want ze betitelden zich zelf "ghesellen van den Rynck". Wat met die "Rynck" bedoeld werd ? Niet het blok huizen gelegen aan de Plaetse tegenover de schepenhuisen, maar de straten die er omheen liepen : de Plaetse zelf, de Sente Jans strate, de Rijn-gasse, de Refugestrategie en de Hooghpoorte. Na verloop van tijd vergat men de betekenis van die "Rynck" derwijze dat men hem vereenzelfdigde met de Plaetse : "De Wullemarct anden Rynck" schreef men in 1600. Op een bepaald ogenblik heette het dat de boter diende verkocht te worden "up de plaets *Den Ryngh* genoemd" (1618). Denk nu maar niet dat Gent de enige stad geweest is waar de combinatie stadhuis-lakenhalle-ring het voor het zeggen had. De Poolse stad Wroklaw (4) was alvast in dat geval : de 4 ruimtes waarbinnen zich het Stadhuis, de Lakenhalle en enkele winkels bevonden werden aangeduid als "Der grosse Ring".

Doch laten we liever onze "scriveren" opzoeken. Waaruit zoal hun cliënteel bestond ? In de eerste plaats waren daar de particulieren die zaken af te handelen hadden óf met de Halle óf met de schepenhuisen. In hoofdzaak voor het leveren van rekwesten of kalligrafisch werk. Op perkament of op luxepapier. Noteer dat het niet noodzakelijk analfabeten waren die der "scriveren" kunst en kunde inriepen. Ook gekwalificeerde geletterden maakten graag gebruik van anderenmans ganzepen om allerlei schrijfwerk op te knappen, èn om tijd te winnen èn omdat anderen beter overweg konden met de geijkte uitdrukkingen en gangbare zinswendingen, waaraan inderdaad veel belang gehecht werd. Het spreekt vanzelf dat degenen die het van het grafelijk bestuur moeten hebben hun schreden dienden te wenden naar het Veerleplein.

Kwam het voor dat de schepenhuis-klerken of die van de Halle of van de Oudburg tot over de oren in het werk zaten, dan werd met plezier beroep gedaan op de handvaardigheid van de schrijvers. Namelijk voor het vermenigvuldigen of vertalen van officiële documenten :

Boekhandel met lees- en copieerhoek in de 16de eeuw. Naar Reicke "Der Gelehrte in der deutschen Vergangenheit" aangehaald door S. Schmook. Te Gent zal gelijkaardige zaak er ook zo uitgezien hebben.

dagvaardingen, rapporten en "diversche brieven ende copien". Eveneens voor het tekenen van aanplakbrieven. In feite fotokopieermachines in vlees en bloed. Hoeft erop gewezen te worden dat die brave mensen verplicht waren onder eed geheimhouding in acht te nemen? Geef toe dat ze op dat punt er beter aan toe waren dan hun Romeinse collega's die zowat 2000 jaar voordien zweren moesten dat ze noch lezen noch schrijven konden, waaruit we kunnen besluiten dat ze veeleer tekenaars dan koppiisten waren!

De dagen dat de "clercken vanden Rynghe" noch van hun stadsgenoten, noch van de Magistraat opdrachten op te knappen hadden, wisten ze toch goed wat met hun tijd aan te vangen. Ze kopieerden namelijk hele romans (5) voor eigen rekening. Die meestal duizenden verzen tellende verhalen waren voor de burgerij zeer gegeerde lectuur.

Van een dezer romans afschrijvende kopiisten Jan De Clercq weten we alvast dat hij in 1392 menig door hem afgeschreven en ingebonden boeken in zijn winkel te koop aanbood. En verkocht. Gebeurde het evenwel dat hij voor zijn koopwaar geen afzet vond, dan leende hij die gewoonweg uit. Natuurlijk aan een uitgelezen publiek. En

niet zonder er een stuiver aan te verdienen.

De "uitleenbibliotheek" van Jan bovengenoemd schijnt een bloeiende zaak geweest te zijn, want alras zag hij zich genoodzaakt zijn voorraad boeken aan te vullen met exemplaren die hij zowel binnen als buiten de stad aankocht. Dat die handel niet van een leien dakje liep blijkt uit een waaier van moeilijkheden die hij o.a. vanwege de pachters van de stadspoorten moest ondervinden.

Deze heren eisten namelijk dat De Clercq op elk door hem ingevoerd boek een bepaald inkomrecht zou betalen. Iets waarmee onze boekhandelaar-boekenuitlener maar luttel gediend was. Gevolg : een geschil dat de Schepenen van der Keure te beslechten kregen. Dank zij het te boek stellen van het verloop en de uitspraak van het geval komen we te weten van welke aard die boeken waren. "Up den vijftsten dach van Aprille in 't jaer 1402 (...) so was ghewijst Johensse den Clerc, voer 't Scepenhuus, dat van sekeren bouken, gheheeten *ystorien* ende *jeesten*, die hij van buten binnen der stede dede bringhen, ende die men *daghelix verhuert*, hij onghelt gheven soude Pieter ser Symoens ende sinen ghesellen ,pachters van der poorten."

De vraag of talrijke van die handgeschreven uitleenboeken de tand des tijds weerstaan hebben, is in een handomdraai beantwoord. Vanaf het ogenblik dat de gedrukte boeken hun verschijning deden werd voor de (aan flarden gelezen) manuscripten de neus opgehaald en naar de marktkramer versast om in enballagepapier omgetoverd te worden. Ongeveer hetzelfde deed zich een eeuw geleden voor betreffende de toenmalige volksliteratuur. Hoeveel als feuilleton verschenen zg. draken die onze grootouders even ijverig kapotgelezen hebben zijn in de bibliotheken terecht gekomen ? Hoeveel exemplaren van "De twee Weezen", van "Roger de Geschandvlekte", van "De Man met het ijzeren Masker", van "De Gebroeders Degraeve", van "De Verborgenheden des Volks", van... enz. ?

Waren de bovengenoemde "ystorien" en "jeesten" voor de niet lezen kunnende bevolkingsgroep dan verboden spijs ? Bijlange niet want in de bovenzaal zowel van de Oude als van de Nieuwe Lakenhalle (vanaf 1435) grepen regelmatig leesuurtes plaats speciaal georganiseerd voor de analfabeten; maar ook voor degenen die een beetje te lui waren om zelf te lezen.

Deze leesuurtes gingen zonder onderbreking door van 1405 (of nog vroeger) tot 1484; dus practisch gedurende heel de Bourgondische Periode van onze geschiedenis. Dichters of gewone voorlezers lazen er uit eigen of uit andermans werk voor. Aangezien de enen als de

anderen de zaal moesten huren en niet geneigd waren pro deo voor te dragen, mogen we aannemen dat het publiek een zeker inkomgeld had neer te tellen. Gering als de toeloop groot was. En die was gewoonlijk groot.

Wat betreft de teloorgang van de "scrifhuusekins" en het wedervaren van hun bewoners, kunnen we kortbondig zijn. De uitvinding van de boekdrukkunst of liever de toepassing ervan was de voornaamste oorzaak dat de ene "scrivere" na de andere zijn winkel mocht sluiten.

Waren er enkelen onder hen die zo bijdehand waren dat ze pardoes naar het nieuw beroep overstapten, aldus de pen ruilend voor de letterhaak? Waarschijnlijk wel. Hoe dan ook was het dezelfde buurt die de eerste drukkers voor de uitoefening van hun nieuw ambacht uitzochten: de "Plaetse", de Hoogpoort, de Onderstraat, ten Pitte (nu Gouden-Leeuwplein). Ook het Veerleplein waar een van de allereerste drukkers (Pieter de Keysere) zijn tenten was komen opslaan. Later zal ook de Burgstraat haar drukkerijen hebben.

Aan de "Plaetse" ondergingen de "huusekins" het een na het ander een merkwaardige gedaanteverwisseling. Hun houten gevels werden niet alleen vervangen door stenen exemplaren, maar ze schaften zich bovendien een niet onaanzienlijke achteruit aan. Men was namelijk overgegaan tot het verkavelen van de langgerekte strook grond die achter de huizenrij gelegen was (zie op de plattegrond de plaats aangeduid als "Local de la Jeune Confrérie de St. Georges). Zo comfortabel waren de op die manier gecreëerde huizen dat er advocaten, procureurs en andere van het gerecht (Schepenbank van de Keure) verbonden personen er hun intrek kwamen in nemen.

Om ons verhaal passend te besluiten, nog een enkel woord. Niet alle "scrivieren" stapten over naar de drukpers. Natuurlijk. Er waren er die geruisloos uit de circulatie verdwenen. Natuurlijk. Enkelén nochtans wilden zich niet gewonnen geven en kost wat kost de oude stiel blijven uitoefenen.

Die verspreidden zich over heel de stad, in de onmiddellijke omgeving van de arbeidersbuurten, om - u hebt het reeds geraden - van de minder ontwikkelden een vast en dankbaar cliënteel te maken van de ongeletterde dienstmeisjes en van de analfabete soldaten.

We zouden het getuigenis van menig 19de-eeuwse auteur - we denken aan Conscience, Stijns, Snieders, Loveling - kunnen inroepen om ons de driehoek meid:soldaat-schrijver te laten voortekenen. Neen, we laten liever een van hun Franse collega's aan het woord omdat die beter dan wie ook en zo pittig en zo gevat het portret van de

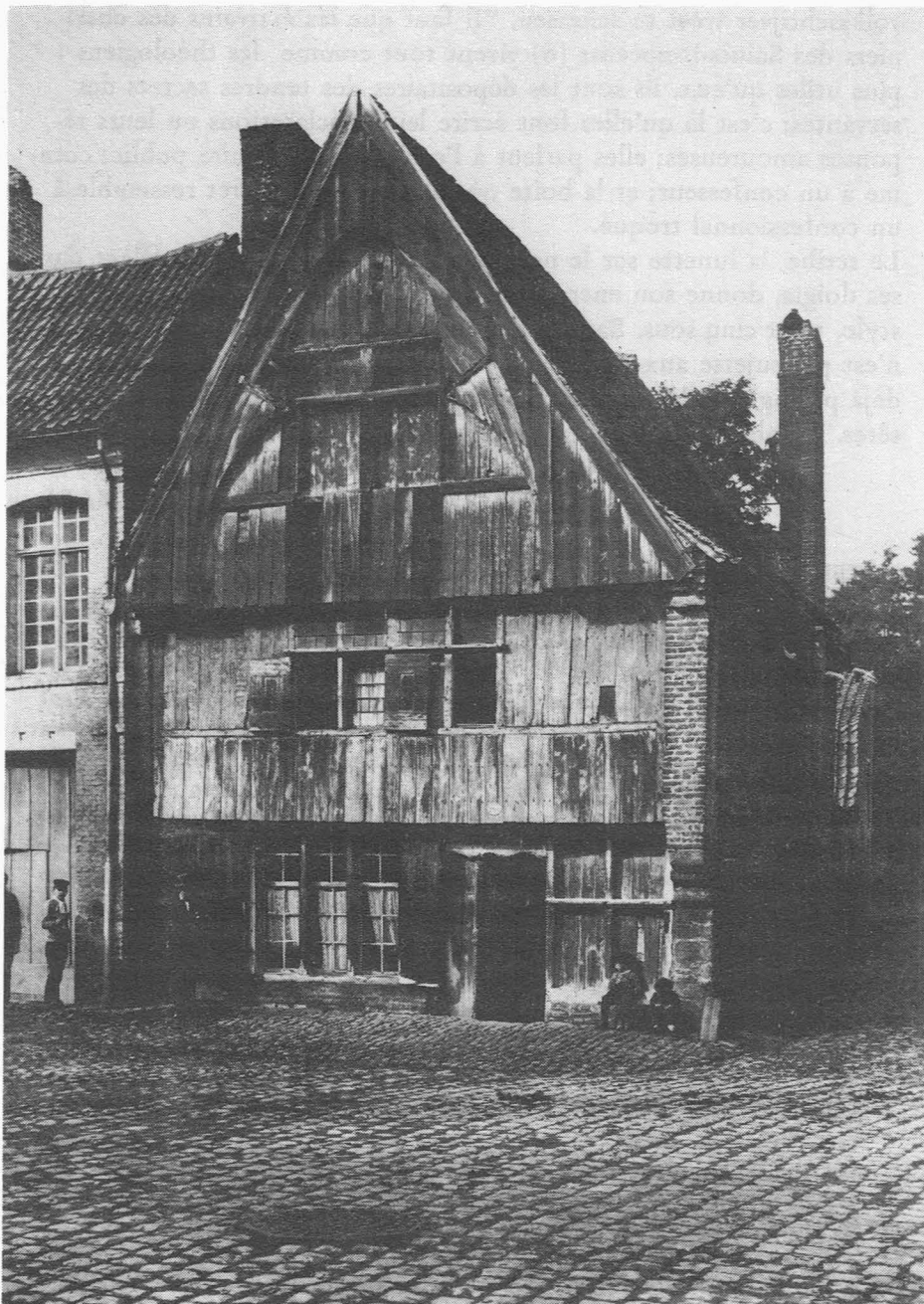
volkschrijver weet te schetsen. "Il faut que les écrivains des charniers des Saints-Innocents (6) vivent tout comme les théologiens : plus utiles qu'eux, ils sont les dépositaires des tendres secrets des servantes; c'est là qu'elles font écrire leurs déclarations ou leurs réponses amoureuses; elles parlent à l'oreille du secrétaire public; comme à un confesseur; et la boîte où est l'écrivain discret ressemble à un confessionnal troqué.

Le scribe, la lunette sur le nez, la main tremblante, et soufflant dans ses doigts, donne son encre, son papier, sa cire à cacheter et son style, pour cinq sous. Sans la secrète correspondance des coeurs, qui n'est pas sujette aux vicissitudes, ils iraient augmenter le nombre déjà prodigieux des squelettes qui sont entassés au-dessus de leurs têtes." (Tableau de Paris par Louis-Sébastien Mercier, 1781-1788).

M. VAN WESEMAEL

NOTEN

1. Op 25 aug. 1618 besloten de schepenen dat de boter die Diksmuide, Veurne, Roeselare, enz. in potten en kuipen naar Gent zonden, diende verkocht te worden op "De Ring". Het was maar veel later dat de naam *Botermarkt* in zwang kwam. De detailhandel in boter daarentegen moest gebeuren op het pleintje, gelegen vóór de toenmalige Baudeloabdij (nu Stadsbibliotheek). Wat natuurlijk voor gevolg had dat bedoeld pleintje alras *Boterplaetsken* of *Kleine Botermarkt* genoemd werd. Officieel werden deze benamingen pas in 1812.
2. Vanaf 1598 of daaromtrent noemde men de "Plaetse"; "Parade Plaetse voor tStadhuus". Dit wegens het feit dat daar de "Borgherlycke Wacht" hun dagelijkse parade hielden : "up Spaensche wijze". Die "Borgherlycke Wacht" vereenzelvt men liever niet met de Burgerwacht = Garde Civique, die de oudsten onder ons goed gekend hebben.
3. Het steen werd in 1518 door de stad aangekocht om gesloopt te worden. Het op die manier teruggewonnen materiaal benutte men voor de bouw van het gotisch gedeelte van het Stadhuis. Wat op de vrijgekomen plaats verrees werd tot 1752 ingenomen door de bovengenoemde "Borgherlycke Wacht". Omtrent 1763 kwamen de 50 man sterke compagnie Stadssoldaten of Pandoeren er hun tenten opslaan. Tot 1808, toen het gebouw nogmaals herbouwd werd (huidige toestand). In 1811 was het het brandweerkorps dat er zich met zijn 20 pompiers kwam nestelen. Tot 1830. Het jaar daarop nam de Etat-major van de Burgerwacht (bovenvermeld) het in zijn bezit. Tegenwoordig wordt de gewezen kazerne als bergplaats gebruikt door een bekende zaak gelegen aan de Hoogpoort.
4. Deze Poolse stad die vroeger Wratislavia of Breslau (Duitse naam) genoemd werd, werd in mei 1945 door het Russisch leger voor 60-65 o/o vernield.
5. Onder "ystorien" dient verstaan te worden : in dichtvorm geschreven kronieken zoals de "Spiegel Historiae" van Jacob van Maerlant (Jacob van Maerlantstraat) en verhalen zoals de "Reinaert de Vos" (Reinaertstraat). "Jeesten",

Het alom bekende Ieperse Houten Huis dat tijdens de oorlog '14-'18 verwoest werd doch naderhand heropgebouwd. Waarschijnlijk heeft het Gentse Scrifhuusekin er aldus uitgezien.
Copyright A.C.L. Brussel

“yeesten”, “geesten” (van het Franse “gestes”) waren in de eerste plaats heldenromans ontstaan tijdens en direct na Karel de Grote’s dood. Deze bij uitstek volkse boeken zijn niet te vergelijken met de prachtige in het Latijn gestelde en met weelderige miniaturen versierde psalmen, evangelieën, bijbels, missalen, heiligenlevens, getijdenboeken en (wereldlijke) kronieken. Allemaal dingen die ten huidige dage de faam en de trots van onze bibliotheken uitmaken. Een helden-roman (Karelroman) was bij voorbeeld het verhaal van “De Vier Heemskinderen”.

6. Het “Cimetière des Saints-Innocents” was vanaf de 10de eeuw tot op het einde van de 18de eeuw het grootste kerkhof van Parijs. Het uitgestrekt plein was volledig omheind door middel van galerijen waarvan de verdieping (zolder) gebruikt werd om er eeuwen lang de uit de graven opgedolven geraamten (meer dan tweemiljoen) in op te stapelen. In 1786 werden die zolders (charniers = knekelhuizen) ontruimd. Met de aldus verzamelde beenderen werden de zg. Catacomben gestoffeerd. De enige (gerestaureerde) in Parijs (in Frankrijk ?, in Europa ?) nog bestaande charniers kunt u gaan bekijken op het gewezen kerkhof van de St.-Séverinkerk.

BIBLIOGRAFIE

- Pr. Claeys, La Halle aux Draps, in : Les Monuments de la ville de Gand
Ch.-L. Diericx, Mémoires sur la Ville de Gand
M. Lievens, De Sint-Jorisgilde te Gent, in : Gendtsche Tydinghen, 1976, I
H. Nowé, Het Belfort van Gent
Fr. de Potter, Gent, I & II
Ger Schmook, Wordingsgeschiedenis van het Boek
P. Voituren, Notice sur le local de la Confrérie de Saint-Georges à Gand, in :
Messager des Sciences historiques, 1889-1890
L.A. Warnkönig, Histoire de la Ville de Gand et de ses institutions
A. van Werveke, Het Letterkundig Leven te Gent in de XVde eeuw, in : De
Vlaemsche Gids, 1908.

BESCHRYVINGHE

VAN HET GHENE

DAT VERTOOGHT WIERDT TER INCOMSTE VAN D'EXCELLENTIE DES

PRINCEN VAN ORAENGIEN

BINNEN DER STEDE VAN GHENDT

DEN XXIX DECEMBRIS 1577

In de vorige jaargang van Ghendtsche Tydinghen werd de geschiedenis van de Pacificatie van Gent behandeld. De betrachtingen van de verschillende partijen waren echter te uiteenlopend, waardoor een

oplossing van het conflict uitbleef.

Op 3 november 1576 was don Juan van Oostenrijk, natuurlijke zoon van Keizer Karel, rechtstreeks uit Madrid te Luxemburg aangekomen als nieuwe landvoogd van de Nederlanden.

Het is niet de bedoeling van dit artikel de historische gebeurtenissen noch de voorvallen te Gent te vertellen; belangstellenden willen we verwijzen naar Pirenne (deel II blz. 319) en naar Fris (blz. 210). Sedert de Pacificatie van Gent waren heel wat Calvinisten, die de wijk naar het noorden genomen hadden, te Gent teruggekeerd. De hertog van Aarschot was te Gent aangekomen voor de vergadering van de Staten van Vlaanderen. Een deel van de vergadering betuigde een sterk wantrouwen tegenover Willem van Oranje, dit tot groot ongenoegen van de Orangisten en van de aanhangers van de hervorming. Op 28 oktober 1577 werd de hertog van Aarschot aangehouden door Ryhove en opgesloten in het Serbraemsteen in de Onderstraat. De bisschoppen van Brugge en Ieperen en enkele andere edelen werden ook aangehouden. Op 1 november werd te Gent naar het voorbeeld van Brussel een comité der XVIII gevormd voorgezeten door Ryhove. De Staten-Generaal te Brussel protesteerden natuurlijk tegen de aanhouding van de hertog van Aarschot en eisten zijn vrijlating. Op tussenkomst van Willem van Oranje werd de hertog vrijgelaten. Enkele dagen later liet Hembyze de Gentse bevolking te wapen vergaderd op de Vrijdagmarkt de haat zweren aan Spanje. Op verzoek van de leden van Vlaanderen kwam Willem van Oranje, die te Antwerpen verbleef op 29 december 1577 naar Gent. Dank zij Lucas de Heere bezitten we een beschrijving van het bezoek van Willem van Oranje aan Gent. Lucas de Heere was geboren te Gent in 1534. In 1559 was hij te Fontainebleau in dienst van Catharina de Medici. Terug te Gent komt hij op de lijst der ketters en wordt verbannen in november 1568. Hij trekt naar Engeland, maar na de Pacificatie van Gent keert hij terug naar zijn geboortestad. In 1584 zal Lucas de Heere opnieuw veiliger oorden moeten opzoeken; hij trekt naar Parijs, waar hij sterft op 29 augustus 1584.

Volgens Ph. Blommaert verschenen van het werkje van Lucas de Heere drie uitgaven.

“De eerste uitgave heeft tot titel : *Beschryvinghe van hetghene dat vertocht wierd ter incomste van d'Excellentie des prinsen van Oraengien, binnen der stede van Ghendt, den XXIX Decembris 1577. Te Ghendt, by de weduwe van Pieter De Clerck, wonende te Putte, in de Witte Duyve, Anno M.D.LXXVIIJ.* Op den titel tusschen het opschrift en den naem des drukkers is het

wapen der stad Gent : de zilveren leeuw op een veld van sabel, omringd met eenen krans lauwer- en oranjebladeren. Het behelst 12 bladzyden, in kl. 4° zonder bladteekening.

De tweede uitgave is nagenoeg aen de eerste gelyk, ter uitzondering dat er op den titel geplaetst werd : *Van nieuws vermeerderd ende verbeterd*; en ter laetste bladzyde het referein ingevoegd werd door L. Dheere vervaerdigd met het volgende opschrift : *Refereyn ghepresenteert aen zijnder Excellentie t' synen vertrecke, den 15 january 1578.*

De derde uitgave is met eene andere letter gedrukt, en mogelyk wel in eene andere stad; zy draegt den Gentschen Leeuw ten titel niet, en onderaen, zonder melding van stad of drukker, staet alleenlyk : *Ghedrukt in 't jaer Ons Heeren 1578.* Eenige kleine veranderingen zyn aen den tekst toegebracht.

Zeer zeldzaam is dit werkje geworden, en slechts enkele exemplaren staen bekend. Te Gent bezit de heer Fr. Vergauwen, voorzitter der maetschappy, de eerste en de derde uitgaven; de heer P. Goetghebuer en de heer archivaris P. Van der Meersch hebben exemplaren der tweede uitgave.”

Voorgaande tekst is van Blommaert en verscheen als inleiding bij een heruitgave van het boekje van Lucas de Heere door de Maetschappy der Vlaemsche Bibliophilen.

Na deze inleiding, nu de beschrijving van de inkomst van Willem van Oranje te Gent op 29 december 1577. Hij kwam van Antwerpen over Temse. Twee honderd Gentse soldaten waren hem tegemoet gegaan te Temse. Bij Gent werd Willem van Oranje ontvangen door de baljuw, de schepenen, de notabelen, kooplieden en burgers.

“Daer neffens ghynghen hem teghen zes hondert Borgers soldaten, wel toegherust, de welcke gheordonneert waren om zijn wacht binnen der stede te zyne, Ende zo in de stadt commende, werdt ghemoett ende gheleedt met LIIII flambeaux, by de LIIII cnapen der Neeringhen ghedreghen zynde neffens ende voren zijn Exellentie, in twee reken ofte roten, Ende hier neffens waerender LIII picktonnen, over beyde zyden van der straeten staende, van de poorte tot zijn logement.”

De straten, langs waar de stoet voorbij trok waren rijkelyk versierd en verlicht met toortsen en pektionen. Op de weg waren drie verhogen opgetimmerd, waarop zinnebeeldige vertoningen werden gegeven. Het eerste verhoog aan de St.-Jacobskerk was opgericht door de kamer van retorica Jezus met de Balsembloem. Hier werd Judas

Machabeus vertoond, die zijn vijanden overwint. Judas Machabeus stelde de prins voor, die strijdt voor het vaderland. Achter hem stond een persoon, die de drie staten voorstelde : op het hoofd een fluwelen bonnet (de adel), een lang priesterkleed aan een schouder (de geestelijkheid) en het overige de kledij van een burger (de derde stand). Daarnaast stond een soldaat (gewillighen arbeit) en een bootzman (cloec herte). Op de andere zijde van het verhoog waren drie Spaanse soldaten afgebeeld : "Ghewelt" met een bloedig zwaard, "Moort" met een koord en schietbus en "Roof" met een pak. Ook "Verraet" was afgebeeld.

"hebbende een schoon aensicht vooren en achter een leelick, onder haer was een vrouwe ghe-naemt *Inquisitie*, magher ende leelic, zijnde ghecleedt ghelijc eenen spaenschen pape, ende het scheen datse dese vrouwe wilden avanceren ende voortdryn-ghen."

Twee personages Retorica en Historie spraken de prins toe.

Doen het Nederlandt was seer ellendich gheschonden
 Met doodelicke wonden
 Deur het spaensche ghebroet,
 Zijt ghy Machabeus tzijnder hulpe ghesonden;
 Met de Staten verbonden
 Hebt met u lijf en goet
 Ons gheluckich bewaert, als een recht vader doet.
 En slands recht voorghestaen, zynen vyand verdreven,

Het tweede verhoog was opgetimmerd aan het stadhuis : hier werden de zinnebeelden "De Gentse vrede" en "de Beschermmer van het Vaderland" voorgesteld. De maagd, die de Pacificatie van Gent voorstelde, had om de lenden een sluier met de prinselijke kleuren, waarmede ze tevens twee personages - de katholieken en de protestanten- verenigde. De maagd smeedde een gouden keten met zeventien schakels met de wapens der zeventien provincies; onder het aambéeld lag de Tweedracht, voorgesteld door de hertog van Alva, die uit nijd in zijn bloedend hart beet. De Pacificatie-maagd was omringd door vier maagden, die Waarheid, Gedurigheid, Geloof en Discretie voorstelden. "De Beschermmer van het vaderland" was gekleed in een harnas met de prinselijke kleuren en een zwaard met als tekst "Voor tgheloove en tvaderlandt". Hij was omringd door maagden, die voorstelden Wijsheid, Sterkte, Eendracht. Onder de voeten van de Beschermmer der Nederlanden lag "moord en brandschat".

Het derde verhoog was opgetimmerd voor het hof van Wacken aan

de Poel. Hier zat de Maagd van Gent omringd door rijk geklede juffers en 54 maagden met de wapenschilden van de neringen van Gent. De Maagd van Gent

“onder eenen throon in eenen thuyn met haer banniere van Vlaenderen in deen handt en met haren leeuw : ende sprac tot zyne Excellentie dese woorden :
Princelic goede Vorst, des Nederlandts recht Vader,
Ic dijn Ghendtsche dienstmaecht heet u wilcom dees tijt,
In u aenschouwen wy ons verblyden te gader
Verhopende daer af het ghemeene profijt,
Door u wijsheyt en deucht, bestreckende haer so wijt
Dat ghy ten rechten zijt van elcken hoogh verheven.”

Daarna werd een lied gezongen.

Verblijdt u, Ghendt, Edel vermaerde stede,
In de bly incomste van desen Prince goet;
Vader des landts, beminder van de vrede,
Die ons accoort comt stellen op de voet,
Sulcke ghenade ons God de Heere doet
Door desen Vorst, zeer vroom ende vaillant,
Die eeuwelick moet leven
In eeren verheven
Tot de welvaert van geheel het Nederlandt.

Willem van Oranje bleef tot 15 januari 1578 te Gent. Hij bezocht de verdedigingswerken van de stad en drong er op aan er spoed achter te zetten. Op 14 januari 1578 zat hij de vernieuwing van het stadsmagistraat voor : Hembyse en Borluut werden eerste schepen, ook enkele calvinisten werden in het bestuur opgenomen.

Willem van Oranje zou nog twee maal naar Gent komen : de eerste maal op 2 december 1578 op verzoek van Ryhove om wat orde in het bestuur te brengen. Als gevolg hiervan werd de katholieke godsdienst opnieuw toegelaten en de opgesloten geestelijken vrijgelaten. Nauwelijks weg gaan de poppen weer aan het dansen en op 10 maart verjagen calvinisten de priesters uit de kerken en verwoesten de tempels : een tweede beeldenstorm. Hembyze grijpt de macht. De gematigde partij zendt Rihove naar Willem van Oranje om hem te verzoeken opnieuw naar Gent te komen. Bij de komst van Willem van Oranje te Gent vlucht Hembyse, maar hij werd aangehouden en teruggebracht naar Gent. De XVIII werden ontwapend en een nieuw stadsmagistraat werd aangesteld. Later zal Hembyse naar Gent terugkeren en er het bewind in handen nemen. Op 4 augustus 1584 zal

Hembyse terecht gesteld worden op het Veerleplein. De lezers weten, dat Willem van Oranje op 10 juli 1584 in een voormalig klooster, nu het Prinsenhof te Delft, werd neergeschoten door Balthazar Gerards.

M. VAN GENT

HET GEBEURDE TE GENT 500 JAAR GELEDEN

Op 5 januari 1477 sneuvelde Karel de Stoute, hertog van Bourgondië, in de slag bij Nancy. Hierdoor werd Maria van Bourgondië, enige dochter van Karel de Stoute, erfgename van het Bourgondische rijk.

Maria van Bourgondië werd geboren te Brussel op 13 februari 1457. In 1465 overleed haar moeder Isabella van Bourbon; twee jaar later overleed haar grootvader Filips de Goede, die geregeerd had van 1419 tot 1467. Karel de Stoute huwde te Damme op 2 juli 1468 met Margaretha van York, zuster van koning Edward IV van Engeland. In 1471 zal haar grootmoeder langs vaders zijde Isabella van Portugal overlijden.

Toen het bericht van de dood van Karel de Stoute Vlaanderen bereikte, verbleef ze samen met haar stiefmoeder in het Prinsenhof. In de Sint-Janskerk - de latere Sint-Baafskathedraal - werd een plechtige zielmis ter nagedachtenis van de grote hertog opgedragen.

“Geen onkosten werden gespaard : van het Prinsenhof tot aan de kerk droegen tweehonderd vijftig armen van de stad, gekleed in daartoe speciaal gemaakte zwarte mantels en kaproenen, hoog opvlammende toortsen; geheel de dienst door zouden deze blijven branden, als een lugubere schittering tussen het donker bekleedsel van de kerk. Zwart rouwlaken bedekte de muren, waarop grote en kleine blazoenen, vanen en lange banieren, in taf en met franjes afgezet, aangebracht waren. Driehonderd vijf en twintig zwart-geschilderde houten staanders, waar even zoveel kaarsen in brandden, waren in lijkkapel en zijbeuken en verhoogden nog de rouwstemming die over heel de plechtigheid hing. Alles was verzorgd en men kon van het Hof getuigen, dat het niets ontzien had om de lijkdienst van de gewezen hertog zo indrukwekkend mogelijk te maken” (1)

Onmiddellijk werd de jonge hertogin geconfronteerd met zware bin-

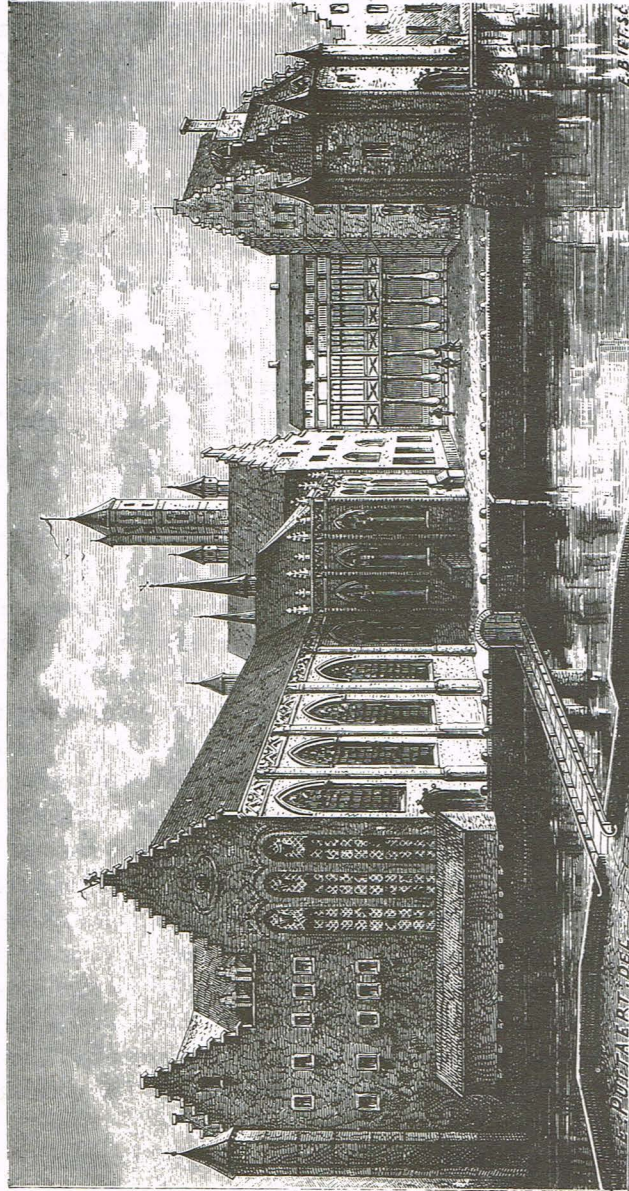
nenlandse en buitenlandse moeilijkheden. Lodewijk XI, koning van Frankrijk, (1461-1483) oordeelde het moment gunstig om zijn rijk uit te breiden. Hij had ook de vernedering niet vergeten, toen hij in 1468 verplicht werd Karel de Stoute te vergezellen naar Luik en daar de vernietiging van de stad - stad, die oproer had gemaakt op aanstoken van Lodewijk XI - moest bijwonen. (zeshonderd Franchimontezen). Lodewijk XI viel met zijn leger de Bourgondische landen binnen. Intussen werd Maria van Bourgondië gehuldigd als gravin van Vlaanderen te Gent op 11 februari.

“Den 10^{en} Februari vertrok ze uit de stad om er den volgenden dag haar blijde intrede te doen. Na de mis, ter eere van den Heiligen Geest, in de St.-Pieterskerk waar ze den eed voor de kerk aflegde, begaf Maria zich met haar gevolg naar de St.-Janskerk, waar ze, naar de gebruikelijke formaliteiten, plechtig verzekerde, het land en de stad te verdedigen, Vlaanderen “vrij en in rechte” te houden en al de privilegiën te eerbiedigen” (2).

Later zal Maria van Bourgondië haar blijde intrede doen te Brugge, Leuven, Brussel, Antwerpen, Mechelen.

Op 11 februari 1477 kwamen op verzoek van de hertogin de Staten Generaal te Gent samen in het lokaal van de Sint-Jorisgilde. Nadat aan de vergadering de bedenkelijke toestand werd uiteengezet, werd hun gevraagd hulp te verlenen met manschappen en geld. De Staten Generaal waren nog verbitterd door de politiek van Karel de Stoute; wel wensten ze aan het verzoek van de hertogin voldoening te geven, maar ze vroegen een aantal rechten, die ze verloren hadden, te herstellen. Dezelfde dag nog werd het Groot Privilege ondertekend. “Het was in de haast afgemaakt en zeker onder de druk van de Gentenaars” schrijft Pirenne. Door het Groot Privilege werd het centraal bestuur en het Parlement van Mechelen (een soort hoger gerecht) afgeschaft en wordt het particularisme van de provincies hersteld. (Pirenne). “De enige duidelijke bepaling is het verbod voor de vorst om een oorlog, zelf een verdedigende oorlog, zonder de toestemming van zijn onderdanen, te beginnen.” (Pirenne) Even willen we vermelden, dat een van de artikelen bepaalde, dat de kanselier Latijn, Frans en Diets moet kennen en dat de secretarissen het Diets moeten machtig zijn.

De Gentenaars zelf hadden ook redenen om mistevreden te zijn over de Bourgondische politiek. In hun strijd met Filips de Goede hadden de Gentenaars de vrede van Gavere moeten aanvaarden, waarbij ze veroordeeld werden tot een boete van 350 000 gouden ridders. Toen Karel de Stoute zijn blijde intrede hield te Gent vroegen de schepe-

Het Prinsenhof

nen en de dekens aan Gent hun de oude voorrechten terug te geven. Er had een oproer plaats op de Vrijdagmarkt. Karel de Stoute zal de gebeurtenissen niet vlug vergeten. Een nieuw charter bepaalde, dat de schepenen niet meer mochten verkozen worden, maar werden aangeduid door de prinselijke commissaris en dat de collatieraad beperkt werd tot 200 à 300 burgers aangeduid door de baljuw, die alleen deze raad kon samen roepen. Op 8 januari 1469 zouden te Brussel de afgevaardigden van de stad Gent zich onderwerpen aan de wil van Karel de Stoute. De akte werd ondertekend door Roland Wedergate, Philippe Sersanders, Olivier de Grave, Jean Van Melle en Pierre Baudins. De Gentenaars die de jonge hertogin in hun macht hadden, wisten te bekomen dat de stad zijn verloren privileges opnieuw ontving. De Vrede van Gavere en het Calfsveld van 1468 werden verbroken. De ondertekenaars van de onderwerping aan Karel de Stoute werden aangehouden, gevonnist en terechtgesteld onder de beschuldiging van "onduechdelic gouvernement gehouden binnen de stede van Ghendt".

Maria van Bourgondië had een afvaardiging gezonden naar Lodewijk XI om te onderhandelen. Willem Hugonet, heer van Middelburg, Chaillant en Espoose en Guy van Brimeu, graaf van Meege en heer van Humbercourt maakten deel uit van de afvaardiging. Ze hadden een geloofsbrief bij, waarin Maria van Bourgondië verklaarde, dat ze enkel met de hulp van Hugonet en Humbercourt wou regeren. Dit was wel gedeelteijk in strijd met het Groot Privilege. Maar ook de Gentenaars hadden afgevaardigden naar Lodewijk XI gezonden. De sluwe en onbetrouwbare Lodewijk toonde aan de Gentenaars de geloofsbrieven ondertekend door Maria van Bourgondië. Op 9 maart werden Hugonet en Humbercourt door de Gentenaars aangehouden en tot de doodstraf veroordeeld wegens misbruik van gezag. Zie hier hoe de Chronycke van Ghendt dit vertelt.

"Item, in de weke voor de ghoeweke, ende was up den letsten dach van Maerte, werden weder vergadert alle de nerringhen in huerlieder huusen met wapenen ende stocken, ende trocken ter maert met huere banieren, ende waren vergaert vijf daghen lanck, ende op den vijfsten dach quam ter maert de Hooghe ende Mooghende princhesse Marie, biddende den ghemeenen volcke dat zy wilden gratie geven den protonotaris, den canselier van Borgondien Minheere den grave van Hemelcourt (Humbercourt), die ghevanghen laghen; 't volck ende 't ghemeente ghine te rade omme andwoorde te ghevene, belasten haer te segghene : dat

zy beswooren hadde also wel recht te doene over den rijke als over den aermen, ende dat zy wilden justicie ghedaen hebben, indien zy daer inne bevonden werden; wanof de graefnedinne de andworde verstont zeyde den ghemeenen volcke saluut ende goeden dach; zy liet daer mede gewerden heere ende wet, ende trac also t'hueren hoove.

Item, binnen derden daghe daerna waren scepenen van beede bancken, beede de dekenen, de heeren van der prinsesse daer toe gheconvutert ter pijnbanc ende scerper exame van den ghevanghen heere den canselier, den grave van Hemelcourt, ende van Mer Jan van Melle, die oppertresorier van der stede van Ghent was, die oock wonderlicke zaken te kennen gaf ghelijck d'andere alsovooren, ende de exame van dese huerlieder verkenen ende verlyde was der princhesse te kennen te ghegheven ende ghetoecht up den Witten Donderdach's morphens in 't Hof ten Walle, ende up den zelve voornoene waren zy ghehaelt uut den 's Gravensteen, ende also tot den Scepenhuse in de vierschare brocht, ende worden daer verwijst ter doot.

Item, 's achternoens waren zy brocht up de Vrydachmaert up een schavaut daer alle de neringhen in de wapenen stonden, daer eerst onthoof was mijnheere den chanselier van Borgondien, ende was te grave ghedraghen met vijftich tortsen, ende begraven t'Onse Vrouwenbroers, d'ander was Mer Jan van Melle, ruddere, ende was begraven t' Sente Michiels met tien tortsen.

Item, de grave van Hemelcoert was op een scavaut onthoof dat behanghen was met swarten lakene, omme dat hy 't gulden vlies an hadde van den grave Kaerle, en hem dochte dat men hem uut dien niet en zaude dorven ter doot in justicien bringhen, nemaer 't was hem rudderlick afghedaen, ende by sadt in eenen setele, ende also was hy onthoof al sittende, ende hy was wech ghevoert in eenen hosbaer, verdeckt met swarten lakene behanghen, daer neffens ghinghen hondert mannen in 't swarte ghecleet met rauwcapproenen in den rauwe, ende elc hadde een tortse in de hant, ende also was hy gheconvoeyhiert totter poorte, ende also wech ghevoert tot boven Atrecht daer hy graeve was, ende daer begraeven."

In het raam van de huwelijkspolitiek van de Bourgondische hertogen had Karel de Stoute zijn dochter enkele malen reeds verloofd, maar telkens was de verloving om een of andere reden verbroken. Maria van Bourgondië was trouwens de rijkste bruid van het Westen. Het laatst was ze verloofd met Maximiliaan van Oostenrijk (geboren te

Wiener-Neustadt op 22 maart 1459) en zoon van Frederik III, keizer van het Duitse rijk. (1440-1493). Maar ook Lodewijk XI wenste een huwelijk tot stand te brengen tussen de rijke hertogin en de jonge dauphin, de toekomstige Charles VIII (geboren 1470). Maria van Bourgondië wees een verloving met de zevenjarige Charles af en in een brief van 28 maart 1477 verzocht ze Maximiliaan zo snel mogelijk naar de Nederlanden te komen. Reeds op 21 april werd het huwelijk tussen Maria en Maximiliaan per procuratie te Gent voltrokken. Maximiliaan spoedde zich nu naar het verre Gent langs Graz, Salzburg, Frankfort, Keulen, Leuven, Brussel, Dendermonde. Overal werd de prins met grote vreugde ontvangen. Op 18 augustus 's avonds was hij te Gent.

“Gent zou Maximiliaan met de meest grootse staatsie ontvangen, Jan van Dadizeele, hoofdbaljuw der stad, kwam hem met vijfhonderd witgetuigde, bereden paarden tegemoet. Overal wapperden bontkleurige vlaggen en op ieder dezer waren aangepaste leuzen geborduurd : *“Tu es dux et princeps noster, pugna praelium nostrum !”* *“Omnia quae dixeris nobis, faciemus !”*

De feestelijke versiering van huizen, straten en pleinen, de jubelkreten der massa en de blijheid, die op aller gezichten straalde, spraken boekdelen. Maximiliaan voelde dat hij hier welkom was, en het was dan ook met een dankbaar en in fiere zelfbewustheid, dat hij het binnenplein van het Prinsenhof opreed, waar zijn verloofde met heel haar hofhouding ongeduldig naar zijn komst wachtte.

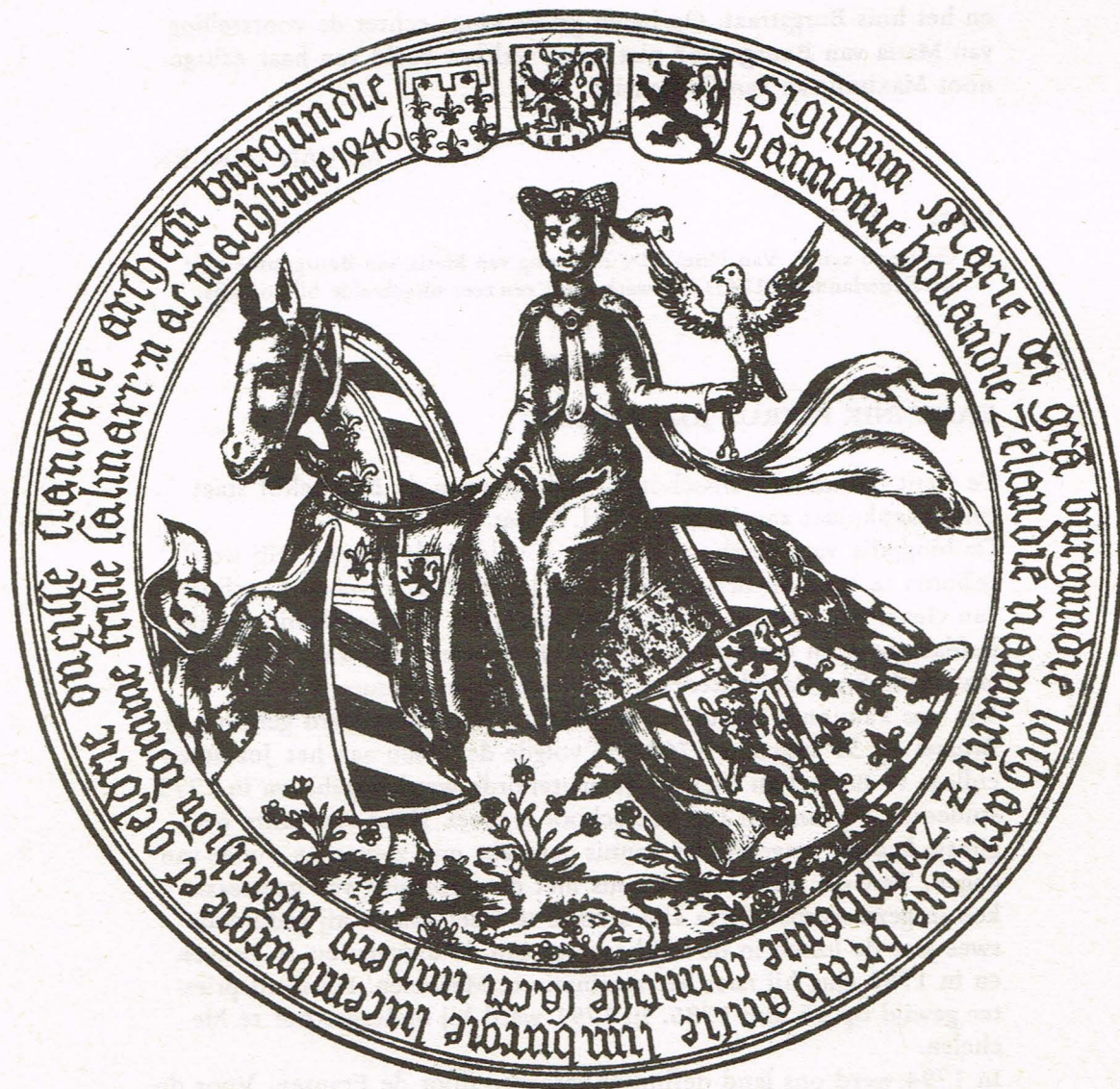
In de slotkapel van het Prinsenhof werd het huwelijk van Maria van Bourgondië met Maximiliaan van Oostenrijk ingezegend. De staatsie, in dewelke dit plaats vond, was het aangepaste kader voor deze plechtige verbinding van de zoon van keizer Frederik met de rijkste erfgename ter wereld. Wat een rijkdom aan kleren en wat een weelde voor het oog ! Maria droeg een wit satijnen kleed, heel met goud bestikt en overdekt met een hermelijnen manteltje. Op haar hoofd schitterde de kroon van Bourgondië, met de zeldzaamste juwelen versierd. Naast haar ging Maximiliaan, in een prachtige, zilveren uitrusting gedost; vóór haar, de twee kinderen van den hertog van Gelre, die allebei een zware wassen kaars droegen. Philippe de Croy, graaf van Chimay, en Lodewijk van Gruuthuse, graaf van Winchester, leidden de groep; ze zouden als getuigen optreden. De eredames van de prinses omringden de hertogin douairière, Margaretha van York, die achter het paar aantrad; in haar nasleep bevonden

zich Josse van Lalaing, heer van Montigny, Jean de la Bouverie, voorzitter van den Grooten Raad, Olivier de La Marche, Jean du Fay, gouverneur van Luxemburg, hertog Karel van Gelre en Jan van Dadizeele, hoofdbaljuw van Gent, die allen van Maria speciale stoffen gekregen hadden "*pour estre plus honnestement vestus au jour et feste des distes nosces*". Ook de Duitse ambassade was aanwezig : de bisschop van Metz blonk tussen allen uit met zijn rijkelijke mantel van gouden laken, welke een nieuwe schittering in die stemmige hofkapel bracht. Toen allen daar waren, zong de pauselijk legaat de Heilige Mis en zegende het huwelijk in." (3)

Voor de geschiedenis van ons land en van West-Europa was dit huwelijk buitengewoon belangrijk. De Nederlanden kwamen onder Oostenrijks bestuur. In werkelijkheid heeft Maria van Bourgondië slechts enkele maanden geregeerd. Na haar huwelijk nam Maximiliaan van Oostenrijk de leiding in handen. Maria van Bourgondië had drie kinderen : Filips (Brugge 22.6.1478) de toekomstige Filips de Schone, Margaretha (Brussel 10.1.1480), de toekomstige landvoogdes Margaretha van Oostenrijk en Frans (Brussel 2.9.1481), die reeds in december 1481 stierf. Zeker moeten we niet vermelden, dat Maria van Bourgondië de grootmoeder is van de toekomstige keizer Karel, die te Gent werd geboren in 1500.

Maria van Bourgondië stierf te Brugge op 27 maart 1482 na een ongeval met haar paard. De grafmonumenten van Maria van Bourgondië en van Karel de Stoute in de Onze-Lieve-Vrouwkerk te Brugge zijn vermaard.

Tot hier het tragisch lot van een jonge prinses bondig samengevat. Over de afbeelding van het zegel van Maria van Bourgondië nog een woordje uitleg. Dit zegel werd gegraveerd door de Gentse goudsmid en graveur Corneille de Bont (geboren omstreeks 1450). die acht maal deken van zijn gilde zal zijn tussen 1487 en 1501. De legende luidt : "*Sigillum Marie, Dei gracia Burgundie, Lotharingie, Brabantie, Limburgie, Lucemburgie et Geldrie ducisse, Flandrie, Arthesii, Burgundie, Hannonie, Hollandie, Zelandie, Namurci et Zutphanie comitisse, Sacri Imperii marchion, domine Frisie, Salinarum ac Machlinie. 1476*". Wat beduidt : zegel van Maria bij de gratie Gods hertogin van Bourgondië, Lotharingen, Brabant, Limburg, Luxemburg en Gelderland, gravin van Vlaanderen, Artois, Bourgogne, Henegouwen, Holland, Zeeland, Namen en Zutphen, markiezin van het Heilig Keizerrijk, dame van Friesland en Mechelen, enz." De datum wekt verwondering : in die tijd echter veranderde het jaartal pas op 1 maart,

Zegel van Maria van Bourgondië.

zodat het zegel gegraveerd werd in februari 1477. Boven het hoofd van de hertogin prijken drie schilden : Artesië, Franche-Comté en Bourgondië. Maria van Bourgondië is voorgesteld als amazone met de valk op de rechter hand; deze voorstelling komt reeds voor op de zegels van haar voorzaten in de dertiende eeuw.

Te Gent zijn twee gevels versierd met de beelden in bas reliëf van de graven van Vlaanderen, nl. het huis De Hazewind, Lange Munt 24

en het huis Burgstraat. Op beide gevels komt echter de voorstelling van Maria van Bourgondië niet voor, wel het beeld van haar echtgenoot Maximiliaan van Oostenrijk.

M. VAN BERGEN

NOOT

- (1) Ontleend aan P. Van Ussel : De regering van Maria van Bourgondië over de Nederlanden. (1943) Dit werk geeft een zeer uitgebreide bibliografie.

KANUNNIK PETRUS JOZEF TRIEST

Te Gent bestaat een Bisschop Triestlaan en in de Bijlokehof staat een gedenkplaat aan kanunnik P.J. Triest.

De biografie van bisschop A. Triest is voldoende gekend. Hij werd geboren te Beveren in 1577 en werd in 1622 de zevende bisschop van Gent. Hij verwierf onder meer een grote vermaardheid om zijn liefdadigheid en om zijn mecenaat. Hij overleed in 1657. Zijn praalgraf in de Sint-Baafskatedraal is het werk van Duquesnoy.

Wie was kanunnik Petrus Jozef Triest ? P.J. Triest werd geboren te Brussel op 31 augustus 1760. Hij volgde de lessen aan het Jezuïeten-college te Brussel en toen de Jezuïetenorde werd opgeheven in 1773 studeerde hij aan een Latijnse school te Geel. Door zijn tante begijntje had de jonge Petrus kennis gemaakt met zieken en ouden van dagen. Te Geel maakte hij kennis met de verpleging van geesteszieken in gezinsverband. Na zijn studies te Geel volgde hij gedurende twee jaar de lessen in de wijsbegeerte aan de universiteit te Leuven en in 1782 ging hij naar het seminarie te Mechelen. Hij werd priester gewijd op 16 juni 1786. In 1791 werd hij onderpastoor te Mechelen.

In 1794 werd ons land definitief veroverd door de Fransen. Voor de geestelijken brak een buitengewoon moeilijke tijd aan. In 1797 weigerde Triest de eed van haat jegens het koningschap af te leggen en hij kwam alzo op de lijst van de "prêtres réfractaires". Pastoor Triest trekt nu naar Ronse, waar hij onmiddellijk moet onderduiken. Na het Condordaat in 1802 kon pastoor Triest weer in het openbaar zijn zending vervullen. In zijn eerste preek in het openbaar gehouden legde pastoor Triest de nadruk op de beoefening van de naastenliefde. Hij gaf hierbij het voorbeeld door het oprichten van een wees-

huis voor meisjes. Toen P. Triest een paar huwelijken had ingezegend, die nog niet op het stadhuis waren voltrokken, diende de burgemeester, die reeds lang een middel zocht om Triest uit Ronse weg te hebben, een klacht in bij de bisschop en de prefect van het departement. Om de rust te bewaren verplaatste de bisschop P. Triest naar Lovendegem. Hier werd pastoor Triest getroffen door enkele

kwalen, - onder meer dronkenschap -; tevens betreude hij de ver-
waarlozing van de jeugd en het lot van het groot aantal weeskinde-
ren. Om dit allemaal te verhelpen stichtte P. Triest een genootschap
van juffrouwen "om school te houden ter ere Gods". Dit werd de
Congregatie van de Zusters van Liefde van Jezus en Maria. Deze or-
de werd kerkrechterlijk ingesteld op 4 november 1803 door bisschop
Fallot de Beaumont.

Als gevolg van de Franse wetten was in 1797 het bestuur van een
veertigtal liefdadige instellingen (hospitalen, weeshuizen, gestichten)
toevertrouwd aan de Commissie der Burgerlijke Godshuizen. De
kloosterlingen waren verdreven. Natuurlijk liep het bestuur van al
de godshuizen in het honderd en wel omdat men enkel beroep had
kunnen doen op onbevoegde en niet toegewijde personen. In 1802
was men dan ook verplicht opnieuw beroep te doen op kloosterlin-
gen.

In 1805 bezocht de Gentse bisschop het kloostertje te Lovendegem.
De bisschop zag onmiddellijk in welke diensten P. Triest te Gent
zou kunnen bewijzen. Hij sprak er over met de prefect en met de
burgemeester van Gent. Aan pastoor Triest werd aangeboden zich te
Gent te vestigen in de abdij Terhagen in de Molenaarsstraat. Op 30
juli 1805 is pastoor Triest te Gent. Hij organiseert de door hem ge-
stichte kloosterorde en op 26 december 1806 wordt hij tot levens-
lang Algemene Overste van de Zusters van Liefde benoemd. Hij
wordt aangesteld op 14 januari 1807 en tevens tot ere-kanunnik van
St.-Baafs verheven. Kort daarop wordt kanunnik Triest lid van het
Liefdadigheidsbureau. Wat later nl. in juli 1807 wordt hij met het
bestuur van het Bijloke-hospitaal belast. Hij wordt lid van de Com-
missie der Burgerlijke Godshuizen en zal dit blijven tot aan zijn
dood. Hier heeft kanunnik Triest een massa werk verricht ter leni-
ging van de ellende. Reeds om dit werk heeft kanunnik Triest recht
op de erkentelijkheid van de stad Gent. Dit was echter slechts een
begin.

In het gesticht voor bejaarden op de Sint-Antoniushoek was er gebrek
aan plaats. In 1805 werden een honderdtal oude mannen overge-
bracht naar leegstaande lokalen in de Bijloke. Hij werk werd gedaan
door een aantal oude mannen van het gesticht. Dit liep natuurlijk
volledig spaak. Kanunnik Triest dacht er nu aan een congregatie van
broeders op te richten, die de dienst in het oud-mannenhuis in de
Bijloke zouden verzekeren. Hij sprak er over met de burgemeester
en met de prefect, die het voorstel gunstig bejegenden. Op 26 de-
cember had de commissie het plan goedgekeurd en... op 28 decem-

Gedenkplaat Kan. P. Triest te Gent (Copyright Dienst Toerisme Gent)

ber deden drie kloosteraspiranten hun intrede.

Er waren nog andere problemen op te lossen. In het gewezen Alexianenklooster waren krankzinnige mannen ondergebracht. Ook hier liep alles mis. Prefect Faipoult vroeg aan kanunnik Triest enkele broeders van de Bijloke - dit aantal was intussen reeds heel wat aangegroeid - over te brengen naar het Alexianenklooster. Deze taak was echter voor de jonge kloosterorde te zwaar en de poging mislukte. Maar... uitgesteld is niet verloren.

In 1815 werden Broeders belast met het verzorgen van de krankzinnigen, die verbleven in het Geeraard Duivelsteen.

Naast het verzorgen van zieken in hospitalen was er ook behoefte aan verzorging aan huis; dit werk werd vroeger verricht door de Alexianen. In 1820 vroegen burgemeester en schepenen aan kanunnik Triest de mogelijkheid te onderzoeken dit werk opnieuw op te richten. Zo zond kanunnik Triest enkele broeders naar het oud Alexianenklooster en in 1821 werd een nieuwe orde "de Broeders van Sint-Jan de Deo" opgericht.

Rond 1816 werd in de Bijloke een armenschool voor jongens opgericht. In 1825 telde deze school ongeveer 500 leerlingen. In 1828 moest echter deze school op bevel van de centrale overheid worden gesloten. In 1831 werd de school opnieuw geopend.

In 1820 wenste kanunnik Triest een school voor doofstomme meisjes op te richten. Ter voorbereiding zond hij enkele zusters van Liefde naar het Institut National pour Sourds-muets te Parijs, waar de methode van de abbé de l'Epée werd toegepast. Kanunnik Triest wilde nu ook een school voor doofstomme jongens oprichten. Dartoef zond hij twee broeders van Liefde naar Groningen om aan het instituut Guyot een opleiding te ontvangen.

Zo verteld lijkt alles gemakkelijk en eenvoudig. In werkelijkheid echter had kanunnik Triest met ontelbare moeilijkheden te kampen. En enkel door zijn doorzettingsvermogen, zijn organisatietalent en zijn toewijding alsook met de hulp van de broeders en zusters van Liefde is kanunnik Triest er in geslaagd al deze taken tot een goed einde te brengen.

In deze bijdrage hebben we enkel verteld over het werk van kanunnik Triest te Gent. Maar ook buiten Gent waren de beide kloosterorden al vroeg werkzaam. Zo waren de Zusters van Liefde rond 1818 reeds werkzaam te Doornik; wat later namen enkel Broeders de leiding van het krankzinnigengesticht te Fröidmont.

Kanunnik Triest overleed op 24 juni 1836. Zijn werk zou voortgezet worden en thans honderdveertig jaar later besturen de Broeders en

de Zusters van Liefde tientallen instellingen in binnen- en buitenland.

De gedenkplaat werd ingehuldigd in 1961.

J. DE MEESTER

BRONNEN

De Broeders van Liefde (1807-1876)

De Z.E.H. Kan. P.J. Triest (5 deeltjes).

ONZE JAARLIJKSE PUZZEL

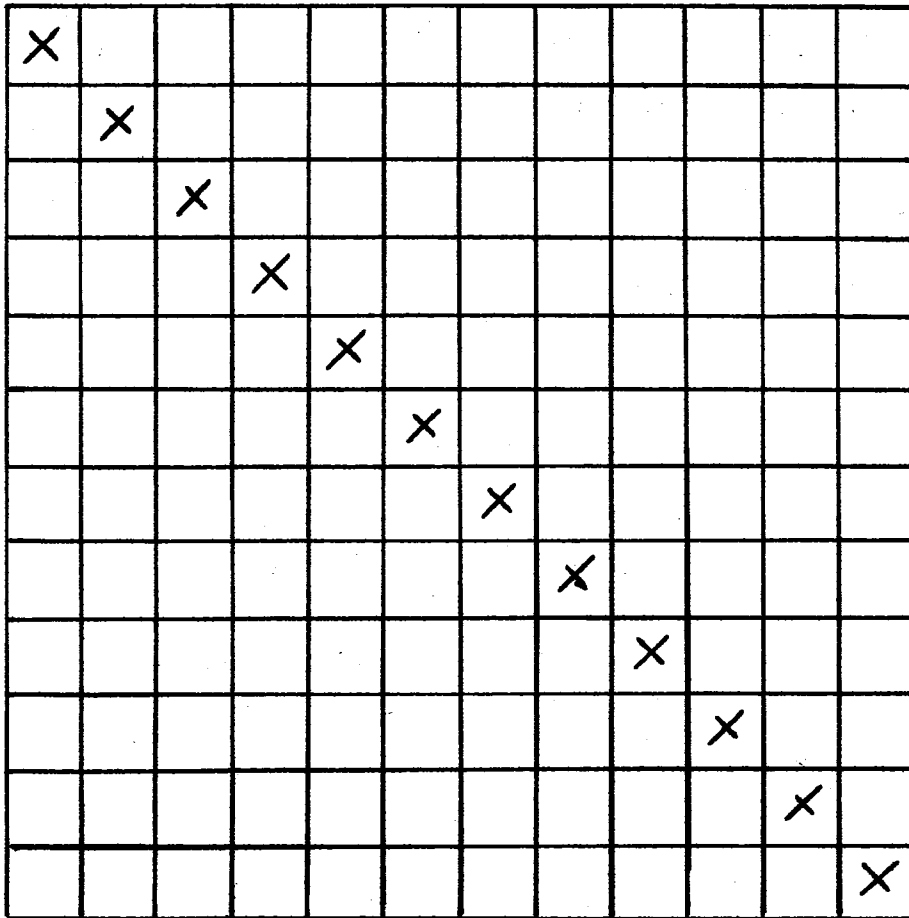
Om aan de wens van enkele lezers tegemoet te komen, nl. onze puzzel wat minder geleerd of duister te maken, presenteren we er heden een die evenwel niet zo erg gemakkelijk zal uitvallen.

OPGAVE : Gevraagd wordt met de 72 letterparen TWAALF NAMEN te vormen waarvan de omschrijving hieronder volgt. Zijn die TWAALF NAMEN gevonden, dan verschijnt in de TWAALF met een kruisje getekende hokjes van het rooster een DERTIENDE NAAM waarvan de omschrijving NIET gegeven wordt.

AN / BS / BY / CK / CO / DE / EL / EN / EN / ER / EV / EV /
GE / HE / HU / IG / IS / JA / JE / JO / KE / KE / LL / LO /
LS / MU / MV / NA / NA / NA / NE / NE / NS / NT / NX / OF /
OL / OW / PA / PD / PD / QU / RA / RA / RI / RK / RO / RS /
RT / SE / SG / SH / SI / ST / ST / TD / TE / TE / TI / TT /
UI / UL / UM / UN / VA / VA / VE / VE / WI / WY / YB / YO /

OMSCHRIJVINGEN

1. Een beroemd Gents gebouw
2. Deze schreef in G.T.
3. Vader en zoon even beroemd
4. 't Is klein en 't staat aan de Graslei
5. Hier werd veel geschoten zonder poer
6. Een schoondochter van koning Willem I bracht ons een bezoek in 1819
7. Hij maakte mooie standbeelden
8. 't Is zeer oud en herbergt nu veel oude papieren
9. Hier rust Jan Palfyn
10. 't Is oud en herbergt ontelbare kostbaarheden

11. Dat zijn Gentenaars

12. Hij schreef dikke kronijken (voornaam en voorzetsel afgekort)

Wie vindt de dertien namen ?

Een voorbeeld moge de te volgen werkwijze verduidelijken :

AG / AG / AN / AR / DV / GE / IJD / KT / MA / NT / SM / VR/

Vorm de naam van 1) een Gents plein

2) een Gentse jonge dame

Antwoord : VRIJDAGSMARKT MAAGD VAN GENT

Hallo ! Dames, met hoeveel lengtes klopt u het mannevolk ?

'T SENUIVERWET

I.

Onz' felle diplomaten
Hen weere wa gedaan,
De kasse was vol gaten
Ze moesten "monnink" slaan
Deur hilder vieze kure
Die zatten z'in de krot
Dat en kost nie meer blijve duren
Er was niets meer in den pot.
En rap haân ze 't middel vast
Z'hen ons dreupelken belast } *bis*

II.

Ja, al onz'herbergbazen
Verliezen haast den kop,
De één verkleint zijn glazen,
De andere slaat hem op.
Elk vloekt gelijk nen ketter
En elk die reklameert,
8 cens veur ne "champetter"
't en es nie gepermetteerd.
Kiest nu allemaal veur Smet
Meê zijn schoone nieuwe wet } *bis*

III.

Zijn ooren moeten tuiten
Sedert die nieuwe wet
In stad lijk op den buiten
Elk sakkert op de Smet.
't En zal hem nie meer varen
Als hij in d'helle komt,
Want bij iedren dreupel klare
Wordt hij ne keer verdomd
Maar mee die tsenuiverwet } *bis*
Es zijne koffre-fort gered.

IV.

Ge zult t'r iets van beleve,

Al d'herbergiers der stad
 Die gaan ni "peper geven"
 In hulder tsenuivervat.
 Daarbij zullen z'hem doopen,
 Ja 't zal zooverre gaan
 Hoe meer da w'er gaan koopen
 Hoe rechter da we staan.
 Zooveel peper in ons lijf
 Da zal goed zijn veur ons wijf.) *bis*

Ontleend aan de revue " 't Es zuu laete !" 1903.

BIBLIOGRAFIE

1. *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*. Nieuwe reeks deel XXX. 1976. Het Jaarboek 1976 brengt ons zeven bijdragen. Vooreerst twee artikels in verband met de Pacificatie van Gent; nl. De Pacificatie van Gent door R.C. Van Caenegem en De Pacificatie van Gent op tweeërlei afstand bezien door I. Schöffler, J. Scheerder behandelt in een bijdrage tellende 46 bladzijden "De Handschriften van Gentse Kronieken en Memorieboeken bewaard in de Universiteitsbibliotheek te Gent". Zeer belangrijke studie, die een gids zal zijn voor al de belangstellenden in de geschiedenis van Gent. Het artikel "De studie van archeologica op schilderijen" door M. Jacobs - P. Peremans leert ons met een ander oog schilderijen bekijken. Y. Hollebosch-Van Reck bestudeert grondig muntgewichtdozen in "Typologische benadering van enkele muntgewichtdozen uit de verzameling van het Bijlokemuseum te Gent "Dat boeiend artikel toont ons hoe de schatten van het Bijlokemuseum kunnen bestudeerd worden. Tenslotte brengen M. De Sittere en R. De Herdt het vervolg van hun bijdragen van het vorig jaarboek, nl. "Archeologische Kroniek" en "Bibliografie van Gent. 1975-1976".

Het lidmaatschap van de M. voor G. en O. te Gent bedraagt 300 fr. Het Jaarboek kan besteld worden door storting van 400 fr. op postrekening 000-0370680-43 van M. voor G. en O. te Gent.

2. Gontran Van Severen behandelt in *Toerisme in Oost-Vlaanderen* (mei 1977) "Rond de Sint-Michiëlshelling en enkele onlangs opgesmukte stijlgevels".

3. In "Appeltjes van het Meetjesland" verscheen een bijdrage van E. De Smet over "De bezittingen van het Rijks Gasthuis te Eeklo". (Het Rijke Gasthuis was gelegen op de Hoogstraat te Gent).

4. *Honderdvijftig Jaar Kanaal Gent-Terneuzen*. Een katalogoog uitgegeven bij een tentoonstelling georganiseerd door het Gents stadsbestuur is telkens een waardevol document. Dit is thans weer het geval voor de katalogoog, die opgesteld is door dr. J. Decavele, stadsarchivaris. De catalogoog is samengesteld uit twee delen : een deel tekst : de Sasse Vaart, het Kanaal van Terneuzen, de eerste en de tweede verruiming - naar 10 000 ton, na de tweede wereldoorlog : 60 000 ton, telkens gevolgd door een beschrijving van de tentoongestelde voorwerpen of documenten. Onnodig te zeggen, dat deze katalogoog zeer keurig is uitgegeven en geïllustreerd is met talrijke foto's. Deze katalogoog is nog verkrijgbaar in het Stadsarchief, Abrahamstraat, Gent. (Prijs : 100 fr.)

Iets moet ons toch van het hart : de tentoonstelling was slechts een week toegankelijk en dit in volle vacantieperiode. We menen dat een zo belangrijke tentoonstelling zeker langer mocht worden opengesteld en dat ook de scholen de mogelijkheid moesten gehad hebben de tentoonstelling te bezoeken.

TE GENT

1. De fusie van Gent met een aantal randgemeenten heeft onverwachte gevolgen. Zo werd het Rolleken, de stedelijke bewaarplaats waar elke ware Gentenaar eens enkele uren moest doorbrengen - zo wordt toch gezegd - gesloten. Een nieuwe stedelijke bewaarplaats werd ingericht in het administratief centrum van het voormalige Gentbrugge.

2. De Gentse Feesten zijn nu al een tijdje voorbij. Ze kenden een groeiend succes en dit niettegenstaande het minder goede weder. Van sommige Gentenaars hoorden we echter de volgende bedenkingen. Gent, de bloemenstad, doet zijn naam weinig eer aan. Hierbij wordt niet gedacht aan de pleinen en parken, die door de stedelijke overheid worden onderhouden, maar wel aan de particuliere woningen. In toeristische steden in het buitenland zijn de huisgevels van de voornaamste straten rijkelijk versierd met bloembakken. Meestal worden planten gekozen, die niet duur zijn maar zeer veel kleurige bloemen geven. De gevels van een straat of plein zijn versierd met

dezelfde plant, waardoor de indruk wordt versterkt. Er is dus samenwerking tussen de bewoners. Hier ligt mogelijks een taak voor de dekenijen. De grootste uitgave is wel de aankoop van de bloembakken. Mogelijks zou wel wat kunnen bezuinigd worden op de verlichting met nieuwjaar. Welke dekenij doet een proef? Tijdens de voorbije zomer waren op de Kouter drie zeer brede naast elkaar gelegen gevels versierd met bloemen, waardoor de gevels een feestelijk uitzicht kregen. Wie volgt dit voorbeeld?

Een tweede bedenking betreft de straatversiering. In vele steden met verkeersvrije straten of wandelstraten wordt het straatbeeld opgesmukt met beeldhouwwerken. Verschillende oplossingen zijn mogelijk: blijvende beeldhouwwerken of een tijdelijke tentoonstelling tijdens het toeristisch seizoen. Een reeks beelden van dieren ontleend aan het dierenepos Reinaart de Vos zou zeker heel wat belangstelling wekken.

3. Te Luik werd als straatversiering een Montéfiore-fontein herplaats. De lezers herinneren zich nog wel dergelijke fonteinen waaraan de mensen, de honden, de paarden en de vogels hun dorst konden lessen. Boven de fontein staat een beeldje van een typisch Luiks personage. Heeft Gent in zijn reserves nog zo'n fonteintje?

4. In 1977 kunnen we de honderdste verjaring van de geboorte van twee grote Gentse figuren herdenken.

Op 21 januari 1877 werd te Gent Gustaaf De Smet geboren. Hij studeerde aan de Gentse academie onder de leiding van Van Biesbroeck en Delvin. Tijdens de eerste wereldoorlog verbleef hij in Nederland. Na de oorlog vestigde hij zich in 1923 te Afsnee en in 1927 te Deurle. Hij overleed er op 8 oktober 1943. G. De Smet behoorde tot de school van het expressionisme. Een bezoek aan het G. de Smet-museum te Deurle kunnen we aanbevelen.

Vincent Lebbe werd geboren op 18 augustus 1877 te Gent. De jonge Lebbe kon niet weerstaan aan zijn dubbele roeping; nadat hij tot priester was gewijd vertrok hij in 1904 naar China. In 1927 zal hij zich laten naturaliseren. Intussen had vader Lebbe enkele kloosterorden en missieposten opgericht. Hij stichtte ook twee kranten: een te Tietsin en een te Peking. Tijdens de Japans-Chinese oorlog, die uitbrak in 1931 hielp hij zijn nieuw vaderland. In maart 1940 werd hij aangehouden door de Chinese kommunisten en was zijn leven in gevaar, maar Tchang Kai-chek wist hem te redden. Uitgeput stierf hij kort daarop te Chung-king op 24 juni 1940. Zijn stoffelijk overschot werd thans bijgezet in het nationaal mausoleum te Taipei. Vader Lebbe wordt er beschouwd als een nationale held.

5. Op 26 en 27 november wordt te Gent door de werkgroep voor industriële archeologie een congres gehouden met als thema "De industrialisering van de textielsector vanaf de tweede helft der 18° eeuw". Voor verdere inlichtingen zich wenden tot de Werkgroep voor Industriële Archeologie, Seminarie voor Nieuwste Geschiedenis, Blandijnberg - 5° verdieping, Gent.

ERRATUM

Op blz. 159 zesde regel van het juli-nummer 1977 lezen we : Het Lappersfort, Zandstraat (nu Montereystraat). Het spreekt van zelf dat hier dient gelezen te worden : Het Lappersfort, Zandstraat (nu Lucas de Heerestraat). De tegenwoordige Montereystraat heette vroeger inderdaad Fortstraat.

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 1187. Baert J. Priesterstraat 47 9219 Gentbrugge
- 1188. Mw Schoorens Y. rue du Kiem 81 Strassen (Gr. H. Lux.)
- 1189. Mw Colijn Yv. Oude Heirweg 22 9820 Sint-Denijs-Westrem
- 1190. Eryvynck L. Oude IJzerenweg 70 9710 Zwijnaarde
- 1191. Ackerman J. Gentstraat 20 9040 Oostakker
- 1192. Platteeuw O. Oude Brusselseweg 119 9219 Gentbrugge
- 1193. Vanderhaeghen R.P. Drie Torekensstraat 2 9000 Gent
- 1194. Beyaert E. Coupure Links 133 9000 Gent
- 1195. Platteeuw E. Kon. Astridlaan 23 bus 5 8200 Brugge 2
- 1196. Van Volsem A. Frans Spaestraat 38 9000 Gent
- 1197. Tielemans J. Oude IJzerenweg 7B 9710 Zwijnaarde
- 1198. De Vriendt E. Kon. Boudewijnlaan 40 9720 De Pinte
- 1199. Paelinck P. De Pintelaan 245 9000 Gent.
- 1200. Roelandt H. Kouter 47 9000 Gent
- 1201. Machiels M. Veldstraat 63 9000 Gent
- 1202. Koller H.L. rue de Bridoux 64 6751 Robelmont
- 1203. Grootaert R. Begijnhoflaan 416 9000 Gent
- 1204. Bucqué A. Nederpolder 18 9000 Gent
- 1205. Pynaet E. Roodonkstraat 30 9910 Mariakerke
- 1206. Dhaenens R. Vanderdoncktdoorgang 6 9000 Gent

STEUNFONDS 1977

Generale Bankmaatschappij 1000 fr. - H. Collumbien, Ch. Fassin 500 fr. - J. Van Bockstaele, M. Buysse, Mej. C. Hanus, M. Van Hauwermeiren, J. De Backer, G. Bracke 300 fr. - P. De Cramer, Mw A. Lyssens, A.J. Impens 200 fr. - Mej. R. De Porre 150 fr. - Mw Den Dooven, Dr. J.P. Padt, Mw Chr. Serck, Th. De Smet, Mej. Fr. Peleman, G. De Backer, J. Vandenhoute, H. Van Hoorde, J. D'hont, H. De Graeve, G. Fortie, Ch. Van Hecke, G. Langie, F.O. Ödberg 100 fr. P. Van de Voorde, A. Bressers, R. De Geyter, L. Elderweirt, Mw Dilewyns-Acke,, J. Tytgat, P. De Caluwé, A. De Pauw, Mw Janssens-Vyncke E., Mw Didelez, A. Baert, R. Goethals, A. Van Elslander, L. De Rammelaere 50 fr.

BERSCHERMLEDEN 1977

Mw. De Staute-De Loore H. 2000 fr.

STEUNENDE LEDEN 1977

Verbrugge Géo. P.	500 fr.
Goethals Franklin	500 fr.
Nevejans Cecile	500 fr.
Delorie Georges	500 fr.
Roegiers Lucien	500 fr.
Cocriamont Anne	500 fr.
De Prêter Marcel	500 fr.
De Coninck Paul	500 fr.
Cottinie Marcella	500 fr.
Kredietbank - Gent	500 fr.

INHOUD

1. Gent in 1952	3
2. Gent in 1853	51
3. Gent in 1854	94
4. Gent in 1855	138

5. Gent in 1856	186
6. Gent in 1857	243
7. De gilde van Sint-Sebastiaan en de schouwburg te Gent	17
8. De Gentse donkere putten (Gravensteen)	21
9. Het Gravensteen in de 18 ^o en 19 ^o eeuw	74
10. De donkere kerkers van het stadhuis	109
11. Een paar beschamende bladzijden uit de eervolle geschiedenis van het Gentse stadhuis	61, 231
12. Het Gentse Carnavalslied aan het woord	150, 210
13. De Sint-Lievenspoort te Gent	34
14. Toen een Franse koning de Gentse witte kaproen droeg	48
15. Driesken Nijpers	78
16. Twee grote sportgebeurtenissen te Gent in 1913	82
17. De Gentenaars winnen te Henley	221
18. De preekstoel van de Sint-Baafskathedraal	85
19. De Oud-Wapenbroeders van het keizerrijk	123, 228
20. De eerste elektrische horloges te Gent	125
21. Schrijvers en Lezers omtrent de Botermarkt	263
22. De Prins van Oranje te Gent in 1577	273
23. Salut en de Kost	135, 230
24. Gent in de tweede helft van de 19 ^o eeuw	115
25. Het atelier van Geeraert Horenbaut (einde XV ^o eeuw)	86
26. De compagnons der boekdrukkunst der stad Gend	162
27. Een geldroof te Gent in 1774	237
28. Gentse pudding	238
29. Maria van Bourgondië	278

Biografieën

30. Van Houtte Louis	120
31. Prof. J.M. Schrant	226
32. Marie Schellinck	123, 228
33. Kanunnik Petrus J. Triest	286
34. Roelandt Louis	170
35. De Geyter Pierre	234

Gebouwen

36. Het Toreken	126
37. Het Wachthuis of de Beurs op de Kouter	235

Liederen en Gedichten

38. Koeplets van de Waker	88
---------------------------	----

39. Driesken Nijpers	80
40. 25 ^o Verjaardag van de Konings Regering	196
41. De Keuning te Gent in 1856	177
42. Optocht van de textielarbeiders in 1856	208
43. Camelot Zang	236

Varia

44. Te Gent	38, 90, 132, 181, 233, 295
45. Vraag en Antwoord	40, 90, 130, 181, 234
46. Bibliografie	41, 133, 182, 234, 294
47. Aanvullende Ledenlijst	46, 91, 183, 297

ILLUSTRATIES

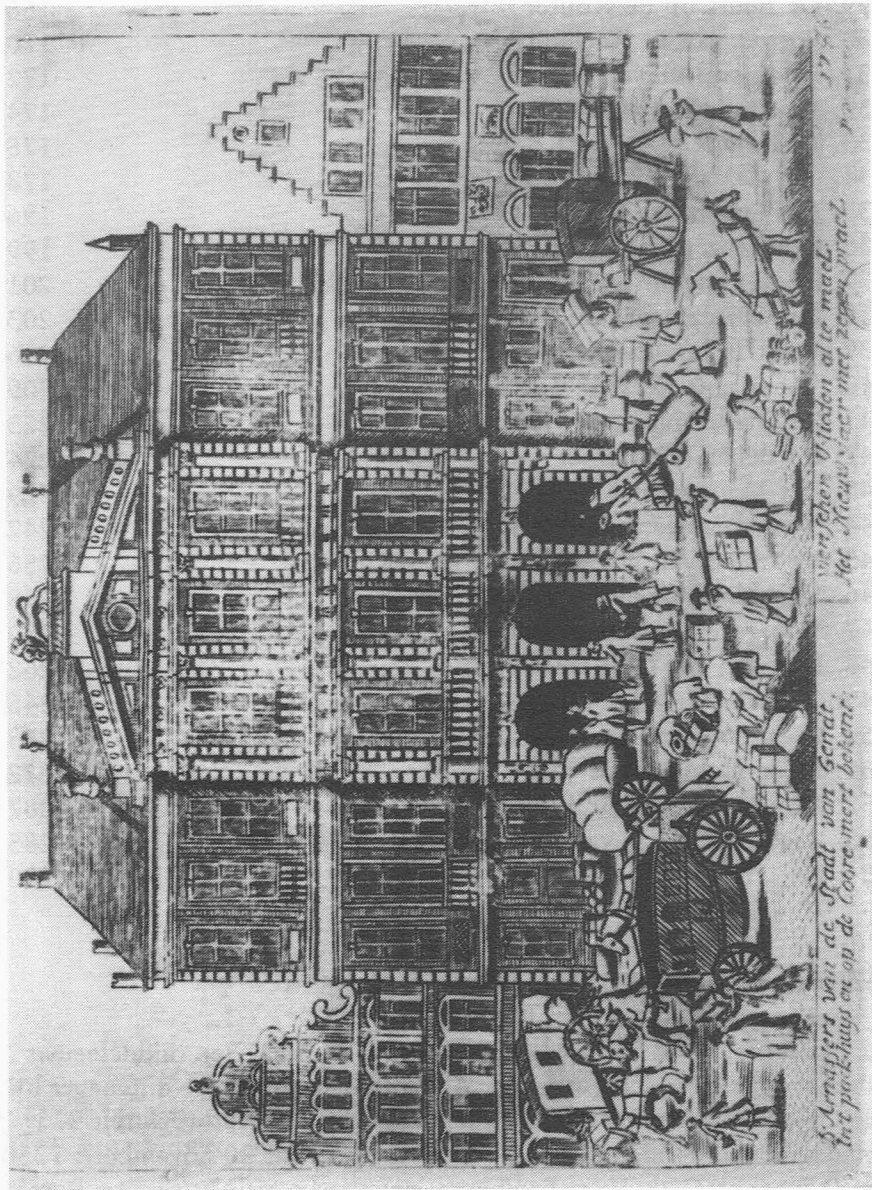
1. In de Dierentuin	7
2. In de Dierentuin	52
3. Het Station	9
4. De Donkere Put (Gravensteen)	28
5. In het Gravensteen	31
6. Zicht op het Gravensteen	76
7. De Sint-Lievenspoort	37
8. Het Belfort	57
9. Het Stadhuis	63
10. Stadhuisgevel met trap van Pisson	68
11. Stadhuisgevel	72
12. Stadhuis	232
13. De Preekstoel van de Sint-Baafskathedraal	87
14. Tentoonstelling 1913 : bokswedstrijd Carpentier-Wells	82
15. Pégoud te Gent	83
16. Pégoud te Gent	84
17. Reclamekaart van Pierre Ringaut	97
18. Reclamekaart van Vandercruyssen, rijtuigmaker	103
18. Portret Louis Van Houtte	121
19. Standbeeld Louis Van Houtte	122
20. Het Toreken	127
21. Het beeld Prometheus in het Park	128
22. Portret apotheker Ed. Boonen	132
23. Het Dominicanerklooster	140
24. De Dominicanerkerk	143
25. Het Van Caeneghemgesticht	147

26. Carnaval op de Kouter	153
27. Carnaval op de Kouter	158
28. Carnaval op de Kouter	215
29. De Beurs op de Kouter	168
30. Portret van L. Roelandt	170
31. Voorgevel universiteit	172
32. Vestibule universiteit	174
33. La Concorde op de Kouter	176
34. Het Casino	178
35. Het Station in 1856	196
36. Feestwagen Jacob van Artevelde	199
37. Hoek Lange Munt en Hoogpoort in 1856	201
38. De Vrijdagmarkt op 31.8.1856	203
39. Feest in het Casino in 1856	206
40. Venetiaans Feest in 1856	209
41. De Overwinnaars te Henley in 1906	223
42. De Beker van Henley	224
43. Het Monument van de Napoleonisten	229
44. Nieuwjaarswens van de Timmerlieden van 1856	242
45. Voorblad van het weekblad Baes Kimpe	256
46. Voorblad van het weekblad Pierlala	258
47. Voorgevel Guislaingesticht	260
48. Plan van het Guislaingesticht	262
49. Ontwikkeling van de spoorweg te Gent	245
50. Lees- en copieerhoek in een boekhandel (16 ^o eeuw)	268
51. Iepers houten huis	272
52. Monument kanunnik P. Triest	287
53. Zegel van Maria van Bourgondië	285
54. Het Prinsenhof	280

MEDEDELINGEN

1. Overkort verschijnt het boek "De Oude Bijloke. Een middeleeuws abdijhospitaal" geschreven door A. Van heddeghem, ere-ontvanger bij de Commissie van Openbare Onderstand te Gent. Het werk telt 275 bladzijden en 64 illustraties. Voorintekensprijs tot 20 november : 1250 fr. (Uitgeverij C. de Vries-Brouwers, Haantjeslei 80 Antwerpen. Postrek. : 000-0156040-64).

2. De Gentse kunstenaar Oscar Bonnevalle heeft een mooie poster in vier kleuren "Gentse feesten" getekend. Deze poster kost 150 fr. en is verkrijgbaar in enkele winkels te Gent.

De Amsterdamsche van de Stadt van Genet
het posthuys en op de Coore-mers bekent.

verreker Vloten al te mach.
Het Nieuw-jaar met zegen pract.

1776